

รายงานการประชุม

คณะกรรมการราชทัณฑ์ ครั้งที่ ๑/๒๕๖๘

เมื่อวันพุธที่ ๒๙ มกราคม ๒๕๖๘ เวลา ๐๙.๐๐ เป็นต้นไป

ณ ห้องประชุมกรมราชทัณฑ์ ชั้น ๒ อาคารกรมราชทัณฑ์

ผู้มาประชุม

๑. รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม ประธานกรรมการ
พันตำรวจเอก ทวี สอดส่อง
๒. อัยการสูงสุด กรรมการ
นายศรุต ธีรรพี (ผู้แทน)
รองอัยการสูงสุด
๓. ปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กรรมการ
นางสาวนฤมล พงษ์สุภาพ (ผู้แทน)
ผู้ช่วยปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์
๔. ปลัดกระทรวงมหาดไทย กรรมการ
นายชำนาญวิทย์ เตรัตน์ (ผู้แทน)
รองปลัดกระทรวงมหาดไทย
๕. ปลัดกระทรวงแรงงาน กรรมการ
นายสมาสร์ ปัทมสุคนธ์ (ผู้แทน)
รองปลัดกระทรวงแรงงาน
๖. ปลัดกระทรวงศึกษาธิการ กรรมการ
นายโกวิท คูพะเนียด (ผู้แทน)
ผู้อำนวยการสำนักนิติการ สำนักงานปลัดกระทรวงศึกษาธิการ
๗. ปลัดกระทรวงสาธารณสุข กรรมการ
นางวิราณี นาคสุข (ผู้แทน)
นักวิชาการสาธารณสุขชำนาญการพิเศษ กองบริหารการสาธารณสุข
๘. ผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ กรรมการ
พลตำรวจตรี อุกฤษฏ์ ศรีเสือขาม (ผู้แทน)
รองผู้บัญชาการ สำนักงานกฎหมายและคดี

๙. เลขานุการสำนักงานศาลยุติธรรม กรรมการ
นายอัครพันธ์ สัปพันธุ์ (ผู้แทน)
ผู้พิพากษาหัวหน้าศาลประจำสำนักประธานศาลฎีกา
๑๐. เลขานุการคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ กรรมการ
นายภาณุวัฒน์ ทองสุข (ผู้แทน)
รองเลขานุการคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ
๑๑. รองศาสตราจารย์ พันตำรวจโท เกษมศานต์ โชติชาครพันธุ์ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ
๑๒. นายฐานิส ศรียะพันธ์ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ
๑๓. พลตำรวจตรี สมชาติ สว่างเนตร กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ
๑๔. นายวิทยา สุริยะวงศ์ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ
๑๕. นายชาติชาย สุทธิกลม กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ
๑๖. ศาสตราจารย์ อรัญญา ตั๊ยะคำภีร์ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ
๑๗. พันตำรวจเอก สุชาติ วงศ์อนันต์ชัย กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ
๑๘. อธิบดีกรมราชทัณฑ์ กรรมการและเลขานุการ
นายสหการณ์ เพ็ชรนรินทร์

ผู้ไม่มาประชุม (ติดภารกิจ)

๑. นางพงษ์สวาท นีละโยธิน ปลัดกระทรวงยุติธรรม

ผู้เข้าร่วมประชุม

๑. พันตำรวจโท เชน กาญจนปัจจุ รองอธิบดีกรมราชทัณฑ์ ฝ่ายปฏิบัติการ
๒. นายชาญ วชิระเดช รองอธิบดีกรมราชทัณฑ์ ฝ่ายบริหาร
๓. นายปรามิทธิ์ ทองศรี ผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านทัณฑวิทยา
๔. นายไพรัตน์ ขมินทกุล หัวหน้าผู้ตรวจราชการกรม
๕. นายกลยุทธ พานาสันต์ ผู้อำนวยการกองทัณฑวิทยา
๖. นายมานะ วินทะไชย ผู้อำนวยการกองทัณฑปฏิบัติ
๗. นางสาววิศรา ศิริสุทธิเดชา ผู้อำนวยการกองพัฒนาพฤตินิสัย
๘. นางสาววรดา วสันต์นันทสิริ ผู้อำนวยการกองบริการทางการแพทย์
๙. นางสาวปฐมาวดี ปัทมโรจน์ ผู้อำนวยการกองยุทธศาสตร์และแผนงาน
๑๐. นางสาวพิมพ์พร เนตรพุกคณะ ผู้อำนวยการกองบริหารทรัพยากรบุคคล
๑๑. นายปรามิทธิ์ ทองศรี ผู้อำนวยการกองวิชาการและพัฒนานวัตกรรมราชทัณฑ์
๑๒. นายพงษ์ภักตินันท์ จันกลิ่น เลขานุการกรม
๑๓. นางสาวสุกัญญา ไทยน้อย ผู้อำนวยการสถาบันพัฒนาข้าราชการราชทัณฑ์
๑๔. นางสาววิศรา กุญชร ณ อยุธยา ผู้อำนวยการกองกฎหมาย
๑๕. นางสาวมารีสา วิริยะรัมย์ รองหัวหน้ากลุ่มงานจริยธรรมกรมราชทัณฑ์
๑๖. นางสาวมณฑกาญจน์ สุภิสุทธิ ผู้อำนวยการกลุ่มตรวจสอบภายใน
๑๗. นายนราวิชญ์ ทัศนศร ผู้อำนวยการกลุ่มพัฒนาระบบบริหาร
๑๘. นางชมพูนุท รักดีบุตร ผู้อำนวยการกลุ่มงานติดตามและประเมินผล

๑๙. นางสาวปานทิพย์ บุญยะสุด	นักวิชาการอบรมและฝึกวิชาชีพชำนาญการพิเศษ
๒๐. นางสาวพรศิริ มูลติชัย	นักพัฒนาวิทยาชำนาญการพิเศษ
๒๑. นายนิติรัฐ จันทร์ตรี	นักพัฒนาวิทยาชำนาญการพิเศษ
๒๒. นางสาวณธรา ลูติธราดล	ผู้อำนวยการกลุ่มงานนโยบายและยุทธศาสตร์
๒๓. นางสาวจันทร์ทิมา อู่ยยะเสถียร	ผู้อำนวยการกลุ่มงานส่งเสริมการศึกษา
๒๔. นางสาวสุตรัตน์ อ่อนรักษ์	ผู้อำนวยการกลุ่มงานการย้ายผู้ต้องขัง
๒๕. นางจิรารัตน์ วนาพัทธ์	นิติกรชำนาญการ
๒๖. นางกฤติกา เฉิดโฉม	นักวิชาการสาธารณสุขชำนาญการ
	กองบริหารการสาธารณสุข กระทรวงสาธารณสุข
๒๗. นายสุรไกร นวลศิริ	หัวหน้าสำนักงานรัฐมนตรี กระทรวงยุติธรรม
๒๘. นายมานิต คล้ายคลึง	นักจัดการงานทั่วไปชำนาญการ
๒๙. นายณพนธ์ ดีไชย	นักวิชาการคอมพิวเตอร์ชำนาญการ
๓๐. นางสาวศรวลี ชัยจินดา	นักจิตวิทยาชำนาญการ
๓๑. นายภวิศร์ ทวีงาม	นักพัฒนาวิทยาชำนาญการ
๓๒. นายวรทัต รัชฎเสถียรพงษ์	นักประชาสัมพันธ์ปฏิบัติการ กระทรวงแรงงาน
๓๓. นางสาวเมทินี กิติบุญญา	นักสังคมสงเคราะห์ปฏิบัติการ
	กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์
๓๔. นายรัชพล ธนะเกียรติวาริ	นักพัฒนาวิทยาปฏิบัติการ
๓๕. นางสาวสิริธร โพธิ์ทอง	นักพัฒนาวิทยาปฏิบัติการ
๓๖. นายณัฐวัฒน์ นิลกลัด	นักจัดการงานทั่วไปปฏิบัติการ
๓๗. ว่าที่ร้อยตรีหญิง สุดารัตน์ สุทัศน์	นักจัดการงานทั่วไปปฏิบัติการ
๓๘. นายวินัส สาระจรัส	นักพัฒนาวิทยาปฏิบัติการ
๓๙. นายวสุพล บริพันธ์	นักพัฒนาวิทยาปฏิบัติการ
๔๐. นายเมธาพร นาคน	นักวิเคราะห์นโยบายและแผนปฏิบัติการ
๔๑. นายรัฐศาสตร์ อินทร์อยู่	นักวิเคราะห์นโยบายและแผนปฏิบัติการ
๔๒. นางสาวชลธิชา ละอองทอง	นักจัดการงานทั่วไป
๔๓. นางสาวรัชชนก ตั้งแต่ง	นักวิชาการแรงงาน กระทรวงแรงงาน

เริ่มประชุม

เวลา ๐๙.๐๐ นาฬิกา

ระเบียบวาระที่ ๑

เรื่องที่ประธานแจ้งให้ที่ประชุมทราบ

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม (พันตำรวจเอก ทวี สอดส่อง) ประธานกรรมการกล่าวเปิดการประชุม พร้อมทั้งกล่าวอวยพรเนื่องในโอกาสวันตรุษจีน พ.ศ. ๒๕๖๘ คณะกรรมการราชทัณฑ์และผู้เข้าร่วมการประชุมทุกท่าน โดยในปีนี้เป็นปีพิเศษเนื่องในโอกาสครบรอบ ๕๐ ปี การสถาปนาความสัมพันธ์ทางการทูตระหว่างประเทศไทยกับสาธารณรัฐประชาชนจีน ซึ่งมีเป้าหมายหลัก คือ การทำให้ประชาชนของทั้งสองประเทศมีคุณภาพชีวิตที่ดี โดยมุ่งเน้นการแก้ไขปัญหายาเสพติดที่ส่งผลกระทบต่อการทำงานของกรมราชทัณฑ์ ซึ่งถึงแม้ประเทศไทยไม่ได้เป็นแหล่งผลิตหลักแต่ได้รับผลกระทบจากการลักลอบนำเข้ายาเสพติด โดยเฉพาะเมทแอมเฟตามีน (ยาบ้า) ที่จำนวนกว่าร้อยละ ๘๐ มีแหล่งที่มาจาก พื้นที่สามเหลี่ยมทองคำ

/จึงมีความจำเป็น...

จึงมีความจำเป็นต้องกำหนดแนวทางสกัดกั้นอย่างเป็นระบบและจัดสรรงบประมาณ อย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อลดการแพร่ระบาดของยาเสพติด นอกจากนี้ จะต้องดำเนินการปราบปรามขบวนการหลอกลวง (online scam) หรือที่เรียกว่า ‘แก๊งคอลเซนเตอร์’ ซึ่งเกิดขึ้นในพื้นที่ประเทศเพื่อนบ้านติดกับชายแดนประเทศไทย และมีผู้กระทำผิดเป็นคนจีน ซึ่งถือเป็นอาชญากรรมข้ามชาติ โดยที่ผ่านมา สาธารณรัฐประชาชนจีนได้มีการดำเนินการกวาดล้างเครือข่ายอาชญากรรมดังกล่าว และจับกุมผู้กระทำผิดได้มากถึง ๖๐,๐๐๐ คน

ประเด็นถัดมา คือ สถานการณ์ของกรมราชทัณฑ์ไทยซึ่งในปัจจุบันมีผู้ต้องขังอยู่ในเรือนจำเป็นจำนวนมาก และส่วนใหญ่เป็นประชากรวัยหนุ่มสาวที่เป็นวัยแรงงาน โดยประเทศญี่ปุ่นซึ่งมีจำนวนประชากรมากกว่าประเทศไทย แต่มีผู้ต้องขังเพียง ๔๐,๐๐๐ คน คิดเป็นสัดส่วน ๔๐ คนต่อประชากร ๑๐๐,๐๐๐ คน ขณะที่ประเทศไทยมีสัดส่วนผู้ต้องขังต่อประชากรถึงเกือบ ๔๐๐ คน จึงถือเป็นประเด็นที่ต้องให้ความสำคัญ โดยในปี พ.ศ. ๒๕๖๙ ประเทศไทยจะเข้าร่วมการประชุม UN Crime Congress สมัยที่ ๑๕ ณ กรุงอาบูดาบี สหรัฐอาหรับเอมิเรตส์ และจะใช้โอกาสนี้ในการเสนอวาระเกี่ยวกับการแก้ไขปัญหภายในเรือนจำของประเทศไทย โดยจากการสำรวจเปรียบเทียบคุณภาพของเรือนจำทั่วโลกพบว่า เรือนจำกลางบางขวางติดอันดับ ๑ ใน ๕ ของเรือนจำที่มีสภาพความแออัดมากที่สุดในโลก ในขณะที่เรือนจำที่มีมาตรฐานความปลอดภัยสูง เช่น สหรัฐอเมริกามีการควบคุมผู้ต้องขังแบบห้องขังเดี่ยวเพื่อป้องกันการละเมิดสิทธิมนุษยชน ทั้งนี้ ขอชื่นชมผู้บัญชาการเรือนจำบางขวางซึ่งเป็นผู้มีความรู้ความสามารถในการบริหารจัดการเรือนจำ รวมไปถึงเสนอให้มีการปรับปรุงแนวทางการบริหารเพื่อให้สอดคล้องกับมาตรฐานสากล และยังได้ปรับเปลี่ยนบทบาทของผู้ต้องขังให้สามารถมีส่วนร่วมในกิจกรรมเพื่อสังคม เช่น การดูแลผู้ป่วยติดเตียงภายในเรือนจำ และการจัดให้มีโครงการเยี่ยมญาติเพื่อสร้างขวัญกำลังใจให้แก่ผู้ต้องขัง เป็นต้น ซึ่งในการแก้ไขปัญหภายในเรือนจำควรดำเนินการโดยใช้ตัวชี้วัดดัชนีหลักนิติธรรม (Rule of Law Index) ช่วยเป็นเกณฑ์สำหรับการประเมินผล เพื่อลดปัญหาการละเมิดสิทธิของผู้ต้องขังและแก้ไขปัญหาคาความแออัดในเรือนจำ ซึ่งจากข้อมูลขององค์กร World Justice Project ประเทศไทยได้คะแนนในปัจจุบันอยู่ที่ ๘.๓ ระบบราชทัณฑ์มีประสิทธิภาพในการลดพฤติกรรมอาชญากร เพียง ๐.๒๕ คะแนน ซึ่งต่ำกว่าค่าเฉลี่ยของประเทศในภูมิภาคเอเชีย จึงอยากให้คณะกรรมการราชทัณฑ์ซึ่งประกอบด้วยบุคคลผู้มีความรู้ความสามารถโดยเฉพาะผู้ทรงคุณวุฒิ นำความรู้และประสบการณ์มาใช้ในการพัฒนาทำให้เรือนจำเป็นพื้นที่ที่สามารถสร้างความปลอดภัยและมั่นคงให้กับสังคมไทย ให้เป็นมากกว่าสถานที่สำหรับคุมขัง แต่จะต้องเป็นสถานที่สำหรับฟื้นฟูผู้ต้องขังเพื่อให้ผู้ต้องขังกลายเป็นคนใหม่มีชีวิตใหม่ และส่งเสริมการศึกษาให้แก่ผู้ต้องขัง เนื่องด้วยผู้ต้องขังส่วนใหญ่กว่า ๒๓๐,๐๐๐ ถึง ๒๔๐,๐๐๐ คน คิดเป็นร้อยละ ๗๗ เป็นผู้ที่ไม่ได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐานหรือหลุดออกจากระบบการศึกษา ซึ่งในพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. ๒๕๖๐ ได้กำหนดให้เรือนจำมีหน้าที่จัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน คือ ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายหรือระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ให้แก่ผู้ต้องขัง แต่อย่างไรก็ตาม ในทางปฏิบัติถือว่ายังขาดงบประมาณและบุคลากรด้านการศึกษา จึงมีความจำเป็นต้องมีการจัดสรรทรัพยากรอย่างเหมาะสมเพื่อให้เกิดประสิทธิผลสูงสุด นอกจากนี้ กรมราชทัณฑ์ยังได้ดำเนินโครงการ/กิจกรรม เพื่อส่งเสริมด้านการศึกษา ได้แก่ โครงการ To Be Number One เพื่อพัฒนาศักยภาพของผู้ต้องขัง โดยปรับใช้หลักสูตรที่ได้รับการรับรองจากกระทรวงศึกษาธิการ รวมถึงการจัดให้มีห้องสมุดภายในเรือนจำ เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้และพัฒนาทักษะของผู้ต้องขังเช่น ห้องสมุดในเรือนจำกลางระยองที่มีหนังสือกว่า ๒๐,๐๐๐ เล่ม

/อีกทั้ง...

อีกทั้ง เมื่อวันอังคารที่ ๒๘ มกราคม ๒๕๖๘ ได้ร่วมเป็นสักขีพยานในพิธีลงนามบันทึกข้อตกลงความร่วมมือระหว่างกรมราชทัณฑ์และสำนักงานสภานโยบายการอุดมศึกษาวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรมแห่งชาติ (สอวช.) ได้ร่วมลงนามบันทึกข้อตกลงความร่วมมือโครงการยกระดับทักษะกำลังคนหลังกำแพง เพื่อเพิ่มความสามารถในการประกอบอาชีพให้ก้าวทันต่อยุคแห่งดิจิทัล โดยใช้วิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม ภายใต้กรอบความร่วมมือเกี่ยวกับการสนับสนุนการกิจด้านการพัฒนาพหุตินิสัยผู้ต้องขัง โดยใช้ระบบวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม โดยกรมราชทัณฑ์ได้ดำเนินงานร่วมกับนักวิชาการผู้ทรงคุณวุฒิ ในการจัดทำโครงการการจัดการศึกษาและฝึกวิชาชีพและทักษะด้านเทคโนโลยีดิจิทัล จึงขอให้กรมราชทัณฑ์นำองค์ความรู้ที่ได้มาใช้ในการพัฒนางานราชทัณฑ์ต่อไปด้วย

ท้ายที่สุด คือ ประเด็นเกี่ยวกับเจตนารมณ์ที่แท้จริงของพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. ๒๕๖๐ เนื่องจากที่ผ่านมายังมีการถกเถียงและมีความเข้าใจที่แตกต่างกันในบางประเด็น เช่น กรณีกระบวนการนำตัวผู้ต้องขังออกจากเรือนจำเพื่อรับการรักษาพยาบาล จะต้องได้รับการอนุมัติจากศาล ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๒๔๖ หรือไม่ โดยขอเรียนเชิญท่านวิทยา สุริยะวงศ์ กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิด้านทัณฑวิทยา ซึ่งเป็นผู้ริเริ่มการร่างกฎหมายฉบับนี้ ได้อธิบายให้ที่ประชุมทราบถึงรายละเอียดต่อไป

กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิด้านทัณฑวิทยา (นายวิทยา สุริยะวงศ์) อธิบายให้ที่ประชุมทราบว่า ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๒๔๖ เป็นเรื่องของการทุเลาการบังคับโทษจำคุก หมายถึง บุคคลที่มีความจำเป็นไม่ควรจะต้องอยู่ในเรือนจำในช่วงเวลาหนึ่ง เช่น ผู้ที่มีภาวะวิกฤตจิตตวิทยา ซึ่งเมื่อศาลเห็นสมควร หรือผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย (จำเลย สามี ภริยา ญาติของจำเลย พนักงานอัยการ ผู้บัญชาการเรือนจำหรือเจ้าพนักงานผู้มีหน้าที่จัดการตามหมายจำคุกร้องขอ) ร้องขอต่อศาลได้ โดยศาลมีอำนาจสั่งให้ทุเลาการบังคับให้จำคุกไว้ก่อนจนกว่าเหตุอันควรทุเลาจะหมดไป โดยที่ผ่านมากรมราชทัณฑ์เคยได้ดำเนินการในกรณีผู้ที่มีภาวะวิกฤตจิตตวิทยา ซึ่งต้องได้รับการรับรองจากโรงพยาบาลนิติจิตเวช (ปัจจุบัน คือ สถาบันกัลยาณ์ราชนครินทร์) และร้องขอศาลให้ทุเลาการบังคับโทษไว้ก่อน

ทั้งนี้ กระบวนการดูแลผู้ต้องขังของกรมราชทัณฑ์เริ่มต้นตั้งแต่ตอนรับตัวเข้าใหม่ จนถึงการเสียชีวิต (หากมี) ซึ่งเป็นกระบวนการต่อเนื่องที่กรมราชทัณฑ์มีหน้าที่รับผิดชอบจนถึงขั้นตอนสุดท้าย เนื่องจากการเสียชีวิตในระหว่างการควบคุมของเรือนจำถือเป็นการตายที่ผิดธรรมชาติประเภทหนึ่ง จึงต้องมีการชันสูตรพลิกศพและการไต่สวนการตายตามกฎหมาย โดยเมื่อผู้ต้องขังมีอาการเจ็บป่วยที่ไม่สามารถรักษาในเรือนจำได้ ก็จะต้องนำตัวไปรักษาที่โรงพยาบาลภายนอกเรือนจำ ซึ่งเป็นไปตามพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. ๒๕๖๐ และกฎกระทรวงการส่งตัวผู้ต้องขังไปรักษาตัวนอกเรือนจำ พ.ศ. ๒๕๖๓ ตลอดจนระเบียบที่เกี่ยวข้อง และในประเด็นต่อมา คือ ข้อถกเถียงที่ว่าโรงพยาบาลถือเป็นส่วนหนึ่งของเรือนจำหรือไม่ คำตอบคือ โรงพยาบาลที่ใช้ในการรักษาผู้ต้องขังถือเป็นเรือนจำ เพราะเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการในการควบคุมและดูแลผู้ต้องขังที่ต่อเนื่องกัน เป็นไปตามพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. ๒๕๖๐ มาตรา ๔ ที่กำหนดไว้ว่า “เรือนจำ” หมายความว่า ที่ซึ่งใช้ควบคุม ขัง หรือจำคุกผู้ต้องขังกับทั้งสิ่งที่ใช้ต่อเนื่องกัน เช่นเดียวกับการใช้รถยนต์หรือการเดินทางซึ่งไม่ได้จำเป็นต้องมีการประกาศสถานะให้ทราบเนื่องจากถือเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการต่อเนื่องในระหว่างปฏิบัติตามกระบวนการทางกฎหมาย

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม (พันตำรวจเอก ทวี สอดส่อง) ประธานกรรมการ

กล่าวว่า การกำหนดโทษอาญาในกฎหมายฉบับต่าง ๆ จะมีสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาเป็นผู้ตรวจสอบ อาทิ การแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายว่าด้วยล้มละลาย โดยการตราพระราชบัญญัติล้มละลาย (ฉบับที่ ๙) พ.ศ. ๒๕๕๙ หมวด ๓/๒ ที่เกี่ยวข้องกับการกระบวนพิจารณาเกี่ยวกับการฟื้นฟูกิจการของลูกหนี้ที่เป็นวิสาหกิจ ขนาดกลางและขนาดย่อม เพื่อให้ลูกหนี้ที่ประสบปัญหาขาดสภาพคล่องทางการเงินชั่วคราว มีโอกาสได้รับการฟื้นฟูกิจการและไม่ต้องตกเป็นบุคคลล้มละลายหากมีช่องทางที่จะฟื้นฟูกิจการได้ เนื่องจากในปัจจุบัน มีผู้ที่ตกเป็นหนี้จำนวนมากจึงจำเป็นต้องหาวิธีการที่ทำให้ทั้งเจ้าหนี้และลูกหนี้สามารถอยู่ร่วมกันได้อย่างยั่งยืน ด้วยเหตุนี้ จึงควรมีการศึกษาถึงความเหมาะสมและสัดส่วนของโทษทางอาญาที่กำหนดให้แก่ผู้กระทำความผิดอย่างเป็นธรรม โดยขอให้พลตำรวจตรี สมชาติ สว่างเนตร กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิด้านอาชญาวิทยา ช่วยพิจารณาศึกษากฎหมายอาญาว่ามีการใช้โทษที่พุมเพื่อยหรือเกินความจำเป็นหรือไม่ โดยบางประเทศ ได้ใช้เทคโนโลยี เช่น ปัญญาประดิษฐ์ (Artificial Intelligence: AI) ในการช่วยพิจารณาการกระทำความผิด แทนการใช้กฎหมายแบบเดิม หรือบางประเทศก็ไม่ได้มีกฎหมายที่ลงโทษในกรณีดังกล่าวแต่อย่างใด นอกจากนี้ ขอเสนอให้บุคลากรในกระบวนการยุติธรรมเข้าเยี่ยมชมเรือนจำ เพื่อให้เข้าใจถึงผลกระทบของกระบวนการบังคับใช้กฎหมายและสามารถนำไปกำหนดนโยบายที่เหมาะสมยิ่งขึ้น

กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิด้านทัณฑวิทยา (นายวิทยา สุริยะวงศ์) กล่าวเสริมว่า อาชญากรรมสามารถแบ่งออกเป็น ๒ ประเภท ได้แก่ อาชญากรรมโดยสภาพ มีความผิดในตัวเอง เช่น ลักขโมย ชิงทรัพย์ ฆาตกรรม ข่มขืน หรือวางเพลิง ซึ่งการกระทำเหล่านี้ถือเป็นอาชญากรรม ไม่ว่าจะกระทำที่ใด และ ๒) อาชญากรรมตามนโยบายหรือกฎหมายห้าม กล่าวคือ กฎหมายของแต่ละประเทศ กำหนดให้ห้ามทำซึ่งเป็นไปตามความเหมาะสมและความจำเป็นของสังคม เช่น ประเทศสิงคโปร์ การปัสสาวะ ในลิฟต์ ถือเป็นความผิดทางกฎหมาย หรือการขับรถจากสิงคโปร์ไปยังมาเลเซีย จะต้องมึนน้ำมันเชื้อเพลิง เหลืออย่างน้อยสามในสี่ มิฉะนั้นจะต้องเสียค่าปรับที่ชายแดนตามกฎระเบียบด้านน้ำมันเชื้อเพลิง เป็นต้น

ลำดับถัดมา คือ การกำหนดบทลงโทษที่เหมาะสม ซึ่งจะขึ้นอยู่กับความจำเป็นของสังคม โดยในแต่ละประเทศ เช่น สหรัฐอเมริกา จะมีคณะกรรมการพิจารณากำหนดโทษ (Sentencing Commission) ทำหน้าที่พิจารณาสัดส่วนของการลงโทษในกฎหมายที่เหมาะสมกับการกระทำความผิด และสำหรับประเทศไทย คือการใช้ประมวลกฎหมายอาญาซึ่งใช้มานานตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๔๙๙ ซึ่งยังคงเป็นไปตามแนวคิดทฤษฎี อาชญาวิทยาแบบโบราณที่มุ่งเน้นการข่มขู่เพื่อยับยั้งการกระทำความผิด โดยจะให้รับการลงโทษหนักเป็นอันดับแรก กรมราชทัณฑ์ ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของรัฐบาลในฐานะฝ่ายบริหาร ที่ได้งบประมาณจากเงินภาษีของประชาชน มาใช้สำหรับการดูแลผู้ต้องขังที่อยู่ในเรือนจำ จึงจำเป็นต้องบริหารโทษโดยอาศัยกระบวนการพระราชทานอภัยโทษ เพื่อบริหารจัดการจำนวนผู้ต้องขังให้คงอยู่ในเรือนจำมากหรือน้อยให้สอดคล้องกับงบประมาณที่ได้รับจัดสรร ทั้งนี้ สำหรับประเด็นการกำหนดบทลงโทษที่เหมาะสม จะต้องมีการพิจารณาอย่างรอบคอบ และจะต้องแก้ไข ปรับปรุงประมวลกฎหมายอาญา ซึ่งปัจจุบันประเทศไทยยังไม่ได้ดำเนินการเรื่องนี้ จึงนำมาสู่ประเด็นต่อมาว่า จะต้องบังคับโทษเป็นระยะเวลาเท่าใดจึงจะเหมาะสม โดยยกตัวอย่างประเทศสิงคโปร์ มีการกำหนดเป็น

พระราชบัญญัติว่าด้วยการบริหารโทษทางอาญา โดยจะดำเนินการลดโทษ ๑ ใน ๓ ของกำหนดโทษ โดยอัตโนมัติให้แก่ผู้ต้องขัง เช่น กำหนดโทษตลอดชีวิต หากได้รับการลดโทษจะเหลือโทษจำคุก ๑๓ ปีเศษ เท่ากันทุกคนเป็นมาตรฐานเดียวกัน แต่กระบวนการของประเทศไทยไม่มีมาตรฐาน เมื่อเริ่มต้นได้รับโทษ ประหารชีวิตเท่ากัน แต่ระยะเวลาการจำคุกจริงไม่เท่ากัน จึงเกิดกรณีที่สังคมกล่าวถึงว่าเป็นเทคนิคทางกฎหมาย เช่น ให้รับสารภาพเร็วจะได้เริ่มรับโทษจำคุกและได้ปล่อยตัวออกมาเร็วกว่า ขณะที่บางคนไม่รับสารภาพกลับกลายเป็นต้องต่อสู้คดีอยู่ในเรือนจำนานกว่าก็มี ดังนั้น การศึกษาและวิจัยเกี่ยวกับสัดส่วนของการกำหนดบทลงโทษ รวมถึงระยะเวลาการบังคับโทษที่เหมาะสมในประเทศไทยจึงเป็นสิ่งที่ควรดำเนินการอย่างจริงจัง เพื่อให้มีความเป็นธรรมและเหมาะสมมากยิ่งขึ้น

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม (พันตำรวจเอก ทวี สอดส่อง) ประธานกรรมการ กล่าวเสริมว่า กระทรวงยุติธรรมได้แต่งตั้งคณะกรรมการศึกษาทบทวนและปรับปรุงประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งกฎหมายฉบับนี้ได้รับอิทธิพลจากกฎหมายของประเทศเยอรมนีและประเทศญี่ปุ่น ซึ่งประเทศเหล่านั้นได้มีการปรับปรุงแก้ไขกฎหมายของตนเองแล้ว ในขณะที่ประเทศไทยยังคงไม่สามารถปรับปรุงแก้ไขประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้สำเร็จ โดยหากพิจารณาถึงสภาวะการณ์ของประเทศไทยในปัจจุบัน เช่น ปัญหาหนี้ครัวเรือนที่เมื่อรวมกับหนี้ในระบบอยู่ที่ระดับสูงถึงกว่าร้อยละ ๑๐๔ ของ GDP ซึ่งยังไม่รวมหนี้ที่อยู่ระหว่างการฟ้องร้องหรือที่กำลังจะถูกฟ้อง โดยในกรณีที่หนี้เข้าสู่การบังคับคดี จะกลายเป็นหนี้เสีย (NPL) ซึ่งในอดีตเจ้าหนี้สามารถเรียกเก็บเบี้ยปรับได้สูงถึงร้อยละ ๑๘ จากดอกเบี้ยที่เพิ่มขึ้นตามระยะเวลา หลังจากการขายทรัพย์สินแล้วหากเจ้าหนี้ออกยเป็นระยะเวลา ๑๐ ปี ก็สามารถยื่นฟ้องใหม่ได้นอกจากนี้ ยังมีหนี้จากบัตรเครดิตและสินเชื่อส่วนบุคคลที่มีจำนวนประมาณ ๕.๕ ล้านบัญชี ซึ่งหลายกรณีไม่สามารถชำระหนี้ได้เนื่องจากขาดหลักค้ำประกันส่งผลให้กลายเป็นหนี้เสีย โดยเฉพาะกรณีที่บัตรเครดิตถูกนำมาใช้เพื่อซื้อสินค้าที่มีอัตราดอกเบี้ยสูง และผู้กู้ไม่สามารถชำระเงินต้นได้ ส่งผลให้เกิดการฟ้องร้องในศาล โดยอายุความของหนี้บัตรเครดิตคือ ๒ ปี หากเจ้าหนี้หรือธนาคารไม่ดำเนินการฟ้องร้องภายในระยะเวลาดังกล่าว คดีก็ถือเป็นขาดอายุความแต่ลูกหนี้หลายคนไม่ทราบข้อกฎหมายดังกล่าวจึงไม่ได้ยกประเด็นอายุความขึ้นสู้ในศาล โดยคณะกรรมการฯ ได้เสนอให้มีการศึกษาการปฏิรูปประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และได้เสนอให้มีการปรับปรุงการศึกษาประมวลกฎหมายอาญาด้วย เนื่องจากกฎหมายทั้ง ๒ ฉบับมีอายุการใช้งานถึง ๑๐๐ ปี โดยจะดำเนินการในลักษณะการศึกษาวิจัยทางกฎหมาย มีการรวบรวมความคิดเห็นจากผู้เชี่ยวชาญทั้งจากสถาบันการศึกษาและกระทรวงยุติธรรมเพื่อนำเสนอคณะรัฐมนตรีต่อไป

กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิด้านทันตวิทยา (นายวิทยา สุริยะวงศ์) กล่าวเสริมว่า ต่อเนื่องจากที่ท่านประธานได้กล่าวถึงจำนวนผู้ต้องขังในประเทศญี่ปุ่นซึ่งมีจำนวนน้อยมากเมื่อเทียบกับประเทศไทย แสดงให้เห็นว่าปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อจำนวนผู้ต้องขังขึ้นอยู่กับนโยบายทางอาญาของแต่ละประเทศ ซึ่งสะท้อนถึงแนวคิดและความเชื่อของสังคมนั้น ๆ เช่น ประเทศสหรัฐอเมริกาให้ความสำคัญกับการบังคับใช้กฎหมายและดำเนินคดีเป็นหลัก จึงส่งผลให้มีจำนวนผู้ต้องขังอยู่ในระดับสูง แต่ในทางกลับกันประเทศญี่ปุ่นและประเทศในยุโรปเหนือมีแนวคิดที่แตกต่างกัน โดยมีความเชื่อว่าการคุมขังไม่ใช่ทางออกหลักของกระบวนการยุติธรรม แต่ควรมุ่งเน้นการให้ผู้ต้องขังสามารถกลับเข้าสู่สังคมได้ ดังนั้น นโยบายทางอาญาของ

ประเทศเหล่านี้จึงมีโทษจำคุกที่ไม่สูงมาก เช่น ในประเทศญี่ปุ่น การลักลอบนำเข้าเฮโรอีนมีโทษจำคุก ๙ ปี และต้องรับโทษขั้นต่ำครึ่งหนึ่งของระยะเวลาดังกล่าว ขณะที่ในประเทศไทยความผิดในลักษณะนี้อาจมีโทษสูงถึงประหารชีวิต ประเทศญี่ปุ่นมีประชากรกว่า ๑๒๐ ล้านคน มีจำนวนผู้ต้องขังเพียง ๔๐,๐๐๐ คน และมีผู้ที่อยู่ภายใต้การคุมประพฤติประมาณ ๑๐๐,๐๐๐ คน ซึ่งใช้แนวทางที่มุ่งเน้นการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดในสังคม ขณะที่ประเทศสิงคโปร์ซึ่งมีประชากรประมาณ ๖ ล้านคน มีจำนวนผู้ต้องขังอยู่ที่ประมาณ ๑๒,๐๐๐ คน และผู้ต้องขังส่วนใหญ่เป็นชาวต่างชาติที่พำนักอยู่ในประเทศ และสำหรับกรณีของสังคมไทยมีแนวคิดที่เชื่อว่าการมีผู้ต้องขังในเรือนจำจำนวนมากจะช่วยเสริมสร้างความปลอดภัยในสังคม แต่หากพิจารณาจากสัดส่วนผู้ต้องขังในเรือนจำกับอัตราการเกิดอาชญากรรมจะพบว่าไม่สอดคล้องกัน โดยมีเพียงร้อยละ ๑๐ ของคดีอาชญากรรมทั้งหมดที่สามารถนำผู้กระทำผิดเข้าสู่เรือนจำได้ เช่น หากมีคดีอาชญากรรมเกิดขึ้น ๑ ล้านคดี และสามารถจับกุมผู้กระทำผิดได้ครึ่งหนึ่ง ถือว่าเป็นอัตราที่สูงมากแต่หลังจากผ่านกระบวนการยุติธรรมแล้วจะมีผู้ถูกคุมขังเพียงร้อยละ ๑๐ ของจำนวนคดีทั้งหมด โดยถึงแม้ว่าจำนวนผู้ต้องขังในเรือนจำเพิ่มเป็น ๒ เท่าก็อาจทำให้จำนวนผู้กระทำผิดที่ยังไม่ได้รับการจับกุมลดลงเพียงเล็กน้อย และผู้กระทำผิดส่วนใหญ่อีกกว่าร้อยละ ๘๐ ยังคงอยู่ในสังคม จึงจะเห็นได้ว่า สัดส่วนของผู้ต้องขังในเรือนจำมิได้มีความสัมพันธ์โดยตรงกับระดับความปลอดภัยของสังคม เพราะหากพิจารณาระดับความปลอดภัยโดยรวมจะพบว่าประเทศญี่ปุ่นมีความปลอดภัยมากกว่าประเทศไทย ดังนั้น การกำหนดนโยบายทางอาญาของประเทศจึงมีความสำคัญอย่างยิ่ง โดยในอดีตมีคณะกรรมการว่าด้วยการยุติธรรมแห่งชาติ ซึ่งมีบทบาทในการกำหนดนโยบายอาญาของประเทศในอนาคต ซึ่งหากมีการกำหนดแนวทางเชิงนโยบายที่ชัดเจนและได้รับการผลักดันให้เป็นมติคณะรัฐมนตรีได้จะถือเป็นจุดเริ่มต้นสำคัญในการปรับปรุงแนวทางการดำเนินนโยบายทางอาญาให้เหมาะสมยิ่งขึ้น

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม (พันตำรวจเอก ทวี สอดส่อง) ประธานกรรมการ กล่าวเสริมว่า ประเด็นสำคัญอีกประการ คือ การแก้ไขปัญหายาเสพติดซึ่งผู้ต้องขังจำนวนมากในเรือนจำมีความผิดเกี่ยวข้องกับยาเสพติด ซึ่งรัฐบาลจะต้องสร้างความเชื่อมั่นให้ประชาชนรู้สึกว่าได้มีการแก้ไขปัญหาลงมืออย่างเร่งด่วน รวมไปถึงปัญหาสืบเนื่องจากการใช้สารเสพติด เช่น การก่อเหตุอาชญากรรมเนื่องจากอาการทางจิตเวช ซึ่งทำให้เกิดข้อสงสัยในสังคมว่าปัญหาดังกล่าวเกิดจากกระทรวงยุติธรรม หรือกระทรวงสาธารณสุข เพราะหากจำแนกประเภทผู้ป่วยจิตเวชแล้วจะพบว่า มีเพียงร้อยละ ๑๐ เป็นผู้ป่วยจิตเวชที่ใช้สารเสพติด และส่วนที่เหลือเป็นผู้ป่วยจิตเวชเรื้อรังที่ไม่มีผู้ดูแลและไม่ได้รับการรักษาที่เหมาะสม อาจทำให้นำไปสู่การก่อเหตุเนื่องจากมีอาการคลุ้มคลั่งได้ ทำให้กรมราชทัณฑ์ต้องร่วมรับผิดชอบในการดูแลผู้ป่วยเหล่านี้ และได้มีการนำผู้ป่วยจิตเวชมารับการบำบัด ซึ่งกรมราชทัณฑ์ควรนำข้อมูลทางวิชาการและข้อมูลทางทะเบียนมาประกอบการดำเนินการด้วย โดยอาจเรียนเชิญบุคลากรจากสำนักงานคณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดที่มีความเชี่ยวชาญ และเชิญผู้บัญชาการเรือนจำที่ดูแลเรื่องการบำบัดยาเสพติดมาประชุมหารือต่อไป

กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิด้านทันตวิทยา (นายวิทยา สุริยะวงศ์) กล่าวเสริมว่า หากเป็นกรณีคนวิกลจริตมีกฎหมายรองรับว่า ผู้ว่าราชการจังหวัดมีอำนาจออกคำสั่งฝากบุคคลวิกลจริตไว้ในเรือนจำได้ โดยจะมีสถานะเป็น “คนฝาก” ตามพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. ๒๕๖๐

มติที่ประชุม

รับทราบ

ระเบียบวาระที่ ๒

เรื่องรับรองรายงานการประชุมครั้งที่ ๓/๒๕๖๗ เมื่อวันที่ ๑๗ ตุลาคม ๒๕๖๗

อธิบดีกรมราชทัณฑ์ (นายสทการณ เพ็ชรนรินทร์) กรรมการและเลขานุการ รายงานที่ประชุมว่า กรมราชทัณฑ์ได้มีหนังสือ ด่วนที่สุด ที่ ยธ ๐๗๑๐.๑/๑๖, ๑๗ ลงวันที่ ๑๙ พฤศจิกายน ๒๕๖๗ นำส่งรายงานการประชุมคณะกรรมการราชทัณฑ์ ครั้งที่ ๓/๒๕๖๗ เมื่อวันที่ ๑๗ ตุลาคม ๒๕๖๗ ให้คณะกรรมการราชทัณฑ์ได้พิจารณาและแจ้งฝ่ายเลขานุการฯ ทราบ หากประสงค์แก้ไข โดยในการประชุม ได้มีมติที่สำคัญ ๓ ประเด็น ได้แก่ ๑) เห็นชอบให้แต่งตั้งคณะอนุกรรมการเพื่อพิจารณาแนวทางการแก้ไขปัญหาการย้ายผู้ต้องขังเพื่อดำเนินคดีไปยังเขตอำนาจศาลอื่น โดยมีกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิด้านนิติศาสตร์ (รองศาสตราจารย์ พันตำรวจโท เกษมศานต์ โชติชาครพันธุ์) เป็นประธานอนุกรรมการ ๒) เห็นชอบหลักสูตรการพยาบาลเฉพาะทาง สาขาการพยาบาลเวชปฏิบัติในเรือนจำ และ ๓) เห็นชอบให้กรมราชทัณฑ์ปรับปรุงร่างประกาศกระทรวงยุติธรรม เรื่อง การจำแนกประเภทหรือชั้นของเรือนจำ พ.ศ. ตามข้อเสนอแนะของคณะกรรมการ ซึ่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมได้พิจารณาลงนามในประกาศดังกล่าวเรียบร้อยแล้ว

ทั้งนี้ ผู้แทนปลัดกระทรวงสาธารณสุข (นายมนเฑียร คณาสวัสดิ์) ได้แจ้งขอแก้ไขตำแหน่งในรายงานการประชุมหน้าที่ ๒๖ ย่อหน้าที่ ๔ จากเดิม “ผู้แทนปลัดกระทรวงสาธารณสุข (นายมนเฑียร คณาสวัสดิ์)” เป็น “ผู้อำนวยการกองบริหารการสาธารณสุข (นายพงษ์ศักดิ์ นิติการุญ)” โดยฝ่ายเลขานุการได้ดำเนินการแก้ไขเรียบร้อยแล้ว

มติที่ประชุม

รับรองรายงานการประชุมคณะกรรมการราชทัณฑ์ ครั้งที่ ๓/๒๕๖๗

ระเบียบวาระที่ ๓

เรื่องเพื่อทราบ

๓.๑ ผลการดำเนินงานสำคัญของกรมราชทัณฑ์ ไตรมาสที่ ๑ ปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๘

๓.๑.๑ การนำผู้ต้องขังช่วยเหลือพื้นฟูบรรเทาภัยน้ำท่วม

อธิบดีกรมราชทัณฑ์ (นายสทการณ เพ็ชรนรินทร์) กรรมการและเลขานุการ รายงานให้ที่ประชุมทราบว่า เนื่องด้วยประเทศไทยเกิดสถานการณ์อุทกภัยในช่วงปลายปี พ.ศ. ๒๕๖๗ ในพื้นที่ภาคเหนือ ได้แก่ จังหวัดเชียงราย (ระหว่างวันที่ ๑๑ - ๑๕ กันยายน ๒๕๖๗) และพื้นที่ภาคใต้ ได้แก่ จังหวัดสงขลา จังหวัดยะลา จังหวัดปัตตานี จังหวัดนราธิวาส และจังหวัดนครศรีธรรมราช (ระหว่างวันที่ ๒๗ พฤศจิกายน - ๑ ธันวาคม ๒๕๖๗ และระหว่างวันที่ ๑๖ - ๒๑ ธันวาคม ๒๕๖๗) ซึ่งส่งผลกระทบต่อทรัพย์สิน บ้านเรือน พื้นที่การเกษตร สิ่งสาธารณประโยชน์ รวมถึงในพื้นที่เรือนจำ/ทัณฑสถาน โดยในช่วงเวลาดังกล่าว รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม และผู้บริหารระดับสูงกระทรวงยุติธรรม พร้อมด้วยอธิบดีกรมราชทัณฑ์ ได้ลงพื้นที่เพื่อตรวจเยี่ยมและให้กำลังใจผู้ประสบอุทกภัยและเจ้าหน้าที่ของกรมราชทัณฑ์ พร้อมทั้งมอบแนวทางการปฏิบัติในการให้ความช่วยเหลือ พื้นฟูให้แก่ประชาชน และให้ดำเนินการจัดตั้งศูนย์ช่วยเหลือผู้ประสบอุทกภัยในภาคเหนือที่เรือนจำกลางเชียงราย และภาคใต้ โดยเรือนจำประธานเขต ๘ และ ๙ โดยมีผลการดำเนินการดังนี้

๑) การสร้างบ้านทดแทน สำหรับพื้นที่ภาคเหนือในกรณีที่บ้านเรือนประชาชนมีความเสียหายทั้งหลัง โดยเรือนจำได้นำผู้ต้องขังช่วยเหลือสร้างบ้านน็อคดาวน์ โดยมีภาคเอกชนและภาคประชาสังคมสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์ในการก่อสร้าง ทั้งนี้ ดำเนินการแล้วเสร็จจำนวน ๑๖ หลัง คงเหลือที่จะสร้างต่อจำนวน ๓ หลัง คิดเป็นเงินงบประมาณทั้งสิ้น ๒,๑๘๕,๐๐๐ บาท

๒) การซ่อมแซมบ้านเรือนประชาชนกรณีเสียหายบางส่วน สำหรับพื้นที่ภาคเหนือ โดยเรือนจำ/ทัณฑสถาน เขต ๕ ได้ดำเนินการซ่อมแซมบ้าน จำนวน ๓๔ หลัง และยังคงมีจำนวนบ้านที่จะต้องซ่อมแซมต่ออีกจำนวนหนึ่ง รวมถึงการตั้งจุดบริการประชาชน เพื่อซ่อมรถจักรยานยนต์ เครื่องใช้ไฟฟ้า และเครื่องมือทางการเกษตร ให้แก่ประชาชนที่ประสบอุทกภัย นอกจากนี้ สำหรับพื้นที่ภาคใต้ กรณีบ้านพักข้าราชการของเรือนจำ/ทัณฑสถานประสบเหตุอุทกภัย ได้รับความช่วยเหลือเบื้องต้นจากกรมราชทัณฑ์แล้ว

๓) การนำผู้ต้องขังออกช่วยเหลือประชาชน เช่น การจัดเตรียมอุปกรณ์ป้องกันน้ำท่วม การขนย้ายสิ่งของบริจาค การจัดทำและแจกจ่ายอาหารกล่อง การทำความสะอาด และเก็บขยะในพื้นที่ต่าง ๆ รวมไปถึงการนำผู้ต้องราชทัณฑ์ผ่านการฝึกอบรมอาสาสมัครสาธารณสุขเรือนจำ (อสรจ.) เข้าไปให้ความช่วยเหลือและดูแลผู้ป่วยติดเตียงตามบ้านเรือนประชาชน ทั้งนี้ การดำเนินงานของศูนย์ช่วยเหลือผู้ประสบอุทกภัยของกรมราชทัณฑ์ ถือเป็นการยกระดับการพัฒนาพฤติกรรมผู้ต้องขัง สร้างการยอมรับและความเชื่อมั่นของสังคมที่มีต่อผู้ต้องขัง อีกทั้งยังเป็นการบูรณาการความร่วมมือและได้รับการสนับสนุนจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและฝ่ายปกครองในพื้นที่เป็นอย่างดี นอกจากนี้ เนื่องจากในปัจจุบันเกิดสถานการณ์ภัยพิบัติทางธรรมชาติมากขึ้น กรมราชทัณฑ์จึงได้ดำเนินการจัดตั้งศูนย์ราชทัณฑ์ช่วยเหลือสังคมตามนโยบายรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมและรัฐบาล เพื่อเตรียมความพร้อมในการให้ความช่วยเหลือแก่ประชาชนในพื้นที่ต่าง ๆ ทั่วประเทศเรียบร้อยแล้ว

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม (พันตำรวจเอก ทวี สอดส่อง) ประธานกรรมการ กล่าวว่า การออกให้ความช่วยเหลือผู้ประสบอุทกภัยทั้งที่จังหวัดเชียงรายและพื้นที่ภาคใต้ ถือเป็นการดำเนินงานของกรมราชทัณฑ์ที่ประชาชนสามารถจับต้องได้ และผู้ต้องราชทัณฑ์ยังได้รับการยอมรับจากประชาชนอีกด้วย ซึ่งเมื่อสถานการณ์สิ้นสุดแล้วควรดำเนินการศึกษาและถอดบทเรียนเกี่ยวกับปัญหาภัยพิบัติต่อไป

นอกจากนี้ ในปัจจุบันประเทศไทยกำลังประสบปัญหามลพิษทางอากาศจากสถานการณ์ฝุ่น PM ๒.๕ ซึ่งมีปริมาณเกินค่ามาตรฐานและส่งผลกระทบต่อสุขภาพ โดยขอให้กรมราชทัณฑ์ซึ่งควบคุมดูแลผู้ต้องขังในเรือนจำประสานกับกระทรวงสาธารณสุขเพื่อขอความอนุเคราะห์หน้ากากอนามัยป้องกันฝุ่นให้เพียงพอสำหรับผู้ต้องขังทั่วประเทศด้วย

๓.๑.๒ การจัดกิจกรรมของขวัญปีใหม่ให้แก่ประชาชน ประจำปี พ.ศ. ๒๕๖๘

อธิบดีกรมราชทัณฑ์ (นายสทการณ์ เพ็ชรรินทร์) กรรมการและเลขานุการ รายงานให้ที่ประชุมทราบว่า ตามที่รัฐบาลนางสาวแพทองธาร ชินวัตร มีข้อสั่งการให้ทุกหน่วยงานมอบของขวัญปีใหม่ให้แก่ประชาชน เพื่อส่งมอบความสุขให้กับประชาชนทุกคนในเทศกาลปีใหม่ พ.ศ. ๒๕๖๘ กรมราชทัณฑ์จึงได้ดำเนินการจัดกิจกรรม/โครงการเพื่อบริจาคเป็นของขวัญปีใหม่แก่ประชาชนประจำปี พ.ศ. ๒๕๖๘ ในระหว่างเดือนธันวาคม ๒๕๖๗ ถึงเดือนมกราคม ๒๕๖๘ จำนวน ๕ กิจกรรม ดังนี้

/๑) กิจกรรม...

๑) กิจกรรมบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ โดยให้เรือนจำ/ทัณฑสถานจัดส่งนักโทษเด็ดขาดไปประกอบกิจกรรมบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ร่วมกับจังหวัด อำเภอ องค์การบริหารส่วนท้องถิ่น วัด โรงเรียน โรงพยาบาล และจัดกิจกรรมให้บริการชุมชน เช่น การทำความสะอาด บำรุงอาคารสถานที่ เป็นต้น รวมทั้ง การนำผู้ต้องขังออกไปช่วยเหลือประชาชนในช่วงปัญหาอุทกภัย โดยเรือนจำ/ทัณฑสถาน ได้จัดส่งนักโทษเด็ดขาด จำนวน ๑,๑๓๒ คน และเจ้าหน้าที่ จำนวน ๔๔๓ คน เพื่อบำเพ็ญสาธารณประโยชน์ จำนวนรวม ๓๗๓ ครั้ง

๒) กิจกรรม “การลดราคาสินค้าและบริการจากการฝึกวิชาชีพ และส่งเสริมทักษะการทำงาน จำนวน ๑๐๖ แห่ง

๓) กิจกรรมจำหน่าย “ชุดของขวัญปีใหม่” ราคาพิเศษ โดยมีเรือนจำ/ทัณฑสถานเข้าร่วมกิจกรรม จำนวน ๗๗ แห่ง ซึ่งมียอดจำหน่ายผลิตภัณฑ์จากผู้ต้องขังทั้งหมด ๕๘๘,๙๖๒ บาท

๔) กิจกรรมตอบคำถามเกี่ยวกับภารกิจของกรมราชทัณฑ์ ในรูปแบบการถ่ายทอดสดออนไลน์ (Live) ทางแอปพลิเคชันเฟสบุ๊ก (Facebook) เพจ ‘ประชาสัมพันธ์ กรมราชทัณฑ์’ เพื่อให้ผู้รับชม ได้ร่วมตอบคำถามลุ้นรับของรางวัลโดยมีของรางวัลเป็นผลิตภัณฑ์จากผู้ต้องขัง ทั้งนี้ มีผู้สนใจเข้าชม จำนวน ๙,๑๖๓ คน มีผู้โต้ตอบ จำนวน ๘๕๙ ครั้ง (แสดงความรู้สึก ๑๕๗ ครั้ง ความคิดเห็น ๕๔๙ ครั้ง และการแชร์ ๑๕๓ ครั้ง)

๕) การเปิดทำการเยี่ยมญาติใกล้ชิดผู้ต้องขังในช่วงเทศกาลปีใหม่ โดยให้เรือนจำ/ทัณฑสถานจัดกิจกรรมเยี่ยมญาติในช่วงเทศกาลปีใหม่จนถึงสิ้นเดือนมกราคม ๒๕๖๘ ให้กับญาติและผู้ต้องขัง ทั้งในรูปแบบการเยี่ยมใกล้ชิด เยี่ยมออนไลน์ และเยี่ยมปกติ ซึ่งมีเรือนจำ/ทัณฑสถาน ดำเนินการแล้วจำนวน ๑๒๔ แห่ง โดยมีญาติเข้ามาใช้บริการ จำนวน ๓๖,๗๒๔ คน และได้เข้าเยี่ยมผู้ต้องขัง จำนวน ๑๕,๙๕๔ คน

๓.๑.๓ รายงานสถานการณ์ข้อมูลสถิติผู้ต้องราชทัณฑ์

อธิบดีกรมราชทัณฑ์ (นายสหการณ์ เพ็ชรนรินทร์) กรรมการและเลขานุการ รายงานให้ที่ประชุมทราบว่า ในปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๘ ไตรมาสที่ ๑ (ข้อมูล ณ วันที่ ๓๑ ธันวาคม ๒๕๖๗) กรมราชทัณฑ์มีผู้ต้องราชทัณฑ์ทั้งหมด ๒๘๕,๑๒๘ คน แบ่งเป็นนักโทษเด็ดขาด ๒๐๒,๗๓๕ คน ผู้ต้องขังระหว่างการพิจารณาคดี ๗๘,๔๙๙ คน เยาวชนที่ฝากขัง ๑๓ คน ผู้ต้องกักขัง ๓,๗๙๓ คน และผู้ถูกกักกัน ๘๘ คน โดยเป็นผู้ต้องขังคดีอาเสพติด ๒๐๓,๑๖๔ คน และผู้ต้องขังคดีทั่วไป ๘๑,๙๖๔ คน โดยปัจจุบันเรือนจำ/ทัณฑสถานทั่วประเทศ มีพื้นที่รองรับผู้ต้องขังตามอัตราความจุ ๑.๖ ตร.ม./คน ได้จำนวน ๒๔๕,๒๙๓ คน (ความจุผู้ต้องขัง รอบที่ ๒/๒๕๖๗) ทำให้ยังคงมีผู้ต้องขังเกินความจุ ๓๙,๘๓๕ คน และหากคิดตามอัตราความจุ ๒.๒๕ ตร.ม./คน จะมีพื้นที่รองรับผู้ต้องขังได้จำนวน ๑๗๔,๕๑๒ คน จึงถือว่ายังมีจำนวนผู้ต้องขังมากเกินความจุถึง ๑๑๐,๖๑๖ คน

สำหรับด้านการดูแลสุขภาพของผู้ต้องขัง ในห้วงระยะเวลาตั้งแต่ ๑ ตุลาคม ๒๕๖๗ ถึง ๓๑ ธันวาคม ๒๕๖๗ มีผู้ต้องขังเข้ารับการรักษาในสถานพยาบาลของเรือนจำด้วยกลุ่มโรคมากที่สุด ๓ อันดับแรก ได้แก่ โรคระบบทางเดินหายใจ ๑๒๔,๔๒๔ คน กลุ่มโรคที่ยังไม่สามารถวินิจฉัยได้แน่ชัด ๙๗,๕๖๑ คน และกลุ่มโรคเกี่ยวกับระบบผิวหนัง ๗๔,๙๖๒ คน โดยมีอาการเจ็บป่วยที่พบบ่อยที่สุด ได้แก่ ไข้หวัด ๘๗,๒๓๘ คน ปวดกล้ามเนื้อบริเวณคอ ไหล่ หลัง ๔๕,๕๑๕ คน และปวดศีรษะ ๓๘,๑๒๙ คน

/ทั้งนี้...

ทั้งนี้ มีการส่งตัวผู้ต้องขังไปรับการรักษาภายนอกเรือนจำ รวมทั้งสิ้น ๒๑,๐๖๙ ครั้ง แบ่งเป็นการส่งตัวแบบนอนพัก ๒,๙๒๗ ครั้ง และแบบไป - กลับ ๑๘,๑๔๒ ครั้ง อีกทั้งมีผู้ต้องขังที่ต้องนอนรักษาตัวในสถานที่ภายนอกเรือนจำเป็นเวลานานกว่า ๓๐ วัน จำนวน ๙ คน

อีกทั้ง เนื่องด้วยกรมราชทัณฑ์มีผู้ต้องขังที่มีระดับการศึกษาก่อนต้องโทษต่ำกว่าขั้นพื้นฐานถึง ๒๒๐,๐๐๐ คน กรมราชทัณฑ์จึงเร่งขับเคลื่อนการจัดการศึกษาให้แก่ผู้ต้องขัง โดยปัจจุบันมีผู้ต้องขังที่เข้ารับการศึกษาระดับประถมศึกษา ๒/๒๕๖๗ รวม ๕๐,๘๑๒ คน (แบ่งเป็นระดับผู้ไม่รู้หนังสือ ๔,๒๓๑ คน ประถมศึกษา ๑,๒๗๘๑ คน มัธยมต้น ๑๒,๘๐๖ คน มัธยมปลาย ๙,๗๖๙ คน ปวช. ๗,๕๔๑ คน ปวส. ๒,๓๕๓ คน และอุดมศึกษา ๑,๓๓๑ คน) ซึ่งมีจำนวนผู้เข้ารับการศึกษเพิ่มขึ้นจากภาคการศึกษา ๒/๒๕๖๖ จำนวน ๕,๙๒๖ คน

ทั้งนี้ ปัจจุบันกรมราชทัณฑ์มีอัตราการกระทำผิดซ้ำของผู้ต้องขังที่ได้รับการปล่อยตัวโดยเฉลี่ย ภายใน ๑ ปี คิดเป็นร้อยละ ๑๔.๘๙ ภายใน ๒ ปี คิดเป็นร้อยละ ๒๔.๑๘ และภายใน ๓ ปี คิดเป็นร้อยละ ๓๐.๓

๓.๑.๔ การจัดทำคำของบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๙

อธิบดีกรมราชทัณฑ์ (นายสหการณ์ เพ็ชรนรินทร์) กรรมการและเลขานุการ รายงานให้ที่ประชุมทราบว่า กรมราชทัณฑ์ได้จัดทำคำของบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๙ วงเงินรวมทั้งสิ้น ๒๕,๓๑๓.๙๐๘๖ ล้านบาท ซึ่งเพิ่มขึ้นจากปีงบประมาณก่อนหน้า ๖,๐๐๐ ล้านบาท โดยเพิ่มขึ้นในรายการที่สำคัญตามนโยบายของกรมราชทัณฑ์และกระทรวงยุติธรรม ได้แก่ ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการจัดการศึกษาและฝึกอาชีพ ๑,๐๐๐ ล้านบาท การจัดโปรแกรมบำบัดยาเสพติดและการจัดตั้งศูนย์ฟื้นฟูสมรรถภาพทางสังคม ๕๐๐ ล้านบาท ครุภัณฑ์สนับสนุนการทำงานของเจ้าหน้าที่และเสริมความมั่นคงปลอดภัยของเรือนจำ ๑,๐๐๐ ล้านบาท (อาทิ การนำร่อง Smart Prison ณ ทัณฑสถานบำบัดพิเศษกลาง ๘๔ ล้านบาท และค่าเช่าระบบอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์สำหรับติดตามตัว (EM) พร้อมระบบที่เกี่ยวข้อง จำนวน ๒๐,๐๐๐ เครื่อง วงเงินรวม ๘๐๐ ล้านบาท ค่าขอผูกพัน ๓ ปี ตั้งขอปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๙ วงเงิน ๑๖๐ ล้านบาท เป็นต้น) งานวิจัยศึกษาสิ่งก่อสร้างในเรือนจำที่เปลี่ยนแปลงตามยุคสมัย ๑๙ ล้านบาท ก่อสร้างบ้านพักและสิ่งก่อสร้าง/ปรับปรุงอื่น ๆ ในเรือนจำ ๓,๕๐๐ ล้านบาท

นอกจากนี้ สืบเนื่องจากการขับเคลื่อนนโยบายรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม และนโยบายของกรมราชทัณฑ์ในการจัดสวัสดิการและพัฒนาคุณภาพชีวิตเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ ทั้งสำหรับเรือนจำ/ทัณฑสถานทั่วประเทศ และสังกัดส่วนกลางกรมราชทัณฑ์ กรมราชทัณฑ์จึงได้ดำเนินการสำรวจข้อมูลความต้องการบ้านพักและจัดทำข้อมูลประกอบการขอรับการจัดสรรงบประมาณสำหรับดำเนินการก่อสร้างบ้านพักข้าราชการทดแทนที่ชำรุด อาศัยไม่ได้ และก่อสร้างเพิ่มเติมตามกรอบอัตรากำลังที่ได้กำหนดใหม่ เฉพาะการก่อสร้างบนพื้นที่ว่างหรือรื้อบ้านพักเดิมพบว่า มีความต้องการบ้านพักรวมทั้งสิ้น ๑๗๑ หลัง รวม ๑,๙๒๙ หน่วย ซึ่งกรมราชทัณฑ์ได้เห็นชอบและประกาศใช้แผนงานการก่อสร้างบ้านพักข้าราชการ กรมราชทัณฑ์ (ฉบับปรับปรุง) พ.ศ. ๒๕๖๘ - ๒๕๗๒ เสร็จเรียบร้อยแล้ว โดยในปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๘ กรมราชทัณฑ์ได้รับจัดสรรงบประมาณสำหรับก่อสร้างบ้านพักข้าราชการให้แก่เรือนจำ/ทัณฑสถานรวม ๒๑ แห่ง จำนวนทั้งสิ้น ๒๘ หลัง ๒๔๘ หน่วย วงเงินรวม ๑๘๐.๗๘๙๒ ล้านบาท

/ทั้งนี้...

ทั้งนี้ ในปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๔ กรมราชทัณฑ์มีคำขอสำหรับการก่อสร้างบ้านพักข้าราชการ วงเงินรวม ๗๒๘.๑๘๗๒ ล้านบาท รวม ๖๔ หลัง คิดเป็นจำนวน ๘๘๘ หน่วย ซึ่งเป็นไปตามแผนงานการก่อสร้างบ้านพักฯ และตามความพร้อมของเรือนจำ นอกจากนี้ กรมราชทัณฑ์อยู่ระหว่างการจัดทำรายละเอียดโครงการก่อสร้างบ้านพักข้าราชการ โดยมีเป้าหมายภาพรวมตามแผนงานก่อสร้างบ้านพักฯ (เรือนจำกลุ่มลาดยาว) เพื่อเสนอขอรับจัดสรรเงินงบกลางฯ จากรัฐบาล ให้แล้วเสร็จภายในไตรมาสที่ ๒ ปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๔

มติที่ประชุม รับทราบ

๓.๒ การนำร่องโปรแกรมการฟื้นฟูสมรรถภาพรูปแบบชุมชนบำบัดในทัณฑสถาน เพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต ณ ทัณฑสถานบำบัดพิเศษกลาง

อธิบดีกรมราชทัณฑ์ (นายสหการณ์ เพ็ชรนรินทร์) กรรมการและเลขานุการ รายงานให้ที่ประชุมทราบว่า เพื่อขับเคลื่อนโครงการราชทัณฑ์ปันสุข ทำความ ดี เพื่อชาติ ศาสน์ กษัตริย์ ในปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๔ กรมราชทัณฑ์ได้ร่วมมือกับสถาบันบำบัดรักษาและฟื้นฟูผู้ติดยาเสพติดแห่งชาติบรมราชชนนี (สบยช.) จัดทำโปรแกรมการฟื้นฟูสมรรถภาพรูปแบบชุมชนบำบัดในทัณฑสถาน (Recovery for the better life Program) เพื่อให้ผู้ต้องขังที่มีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดสามารถช่วยเหลือตนเอง (Self help) ผ่านกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อเปลี่ยนแปลงไปสู่การพัฒนาตนเองอย่างยั่งยืนโดยไม่หวนกลับไปกระทำผิดซ้ำ ซึ่งมีกลุ่มเป้าหมายเป็นผู้ต้องขังที่กระทำผิดซ้ำในคดีความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด โดยจะต้องสมัครใจ เข้ารับการฟื้นฟูฯ และเป็นนักโทษเด็ดขาดชั้นกลางขึ้นไป เหลือโทษจำคุกอย่างน้อย ๓ ปี ทั้งนี้ หลักสูตรมีระยะเวลา ๖ เดือน แบ่งออกเป็น ๕ ระยะ ดังนี้

ระยะที่ ๑ ระยะแรกรับ (Entry) (๒ สัปดาห์) เป็นการปฐมนิเทศเกี่ยวกับกฎ ระเบียบ และแนวทางการอยู่ร่วมกันในชุมชนบำบัด มีกิจกรรมกลุ่มเพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมขั้นต้น เรียนรู้กระบวนการในการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม สร้างแรงจูงใจในการเข้าสู่การฟื้นฟูสมรรถภาพได้อย่างมีคุณภาพ

ระยะที่ ๒ ระยะฟื้นฟูสมรรถภาพ (Rehabilitation) (๑๔ สัปดาห์) เป็นกระบวนการบำบัดที่มุ่งเน้นการฟื้นฟูทั้งร่างกายและจิตใจ เพื่อให้สมาชิกมีการฟื้นฟูคืนสภาพ ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมให้อยู่ได้โดยไม่พึ่งพายาเสพติด สามารถควบคุมตนเองได้ มีเป้าหมายและเห็นคุณค่าในตนเอง

ระยะที่ ๓ ระยะเตรียมความพร้อม (Re-entry) (๔ สัปดาห์) เป็นการทดลองฝึกการใช้ชีวิตเสมือนจริงด้วยการฝึกงานภายในพื้นที่หรือภายนอกแบบไป - กลับ และยังคงอยู่ในความดูแลของทีมผู้บำบัด อีกทั้งยังคงมีกิจกรรมของชุมชนบำบัดที่จำเป็น และสามารถพบกับนักบำบัดประจำตัวได้ หากมีปัญหาเกิดขึ้น

ระยะที่ ๔ ระยะทดลองกลับสู่สังคม (Halfway) (๔ สัปดาห์) เป็นการฟื้นฟูที่มุ่งเน้นการเปลี่ยนแปลงทัศนคติ พฤติกรรมที่มีความรับผิดชอบต่อตนเองและผู้อื่น เป็นการทดลองให้สมาชิกได้กลับไปใช้ชีวิต เพื่อเตรียมพร้อมกลับคืนสู่สังคมด้วยการฝึกงานภายนอกพื้นที่ เช่น การไปฝึกวิชาชีพที่เรือนจำชั่วคราวหรือทัณฑสถานเปิด

ระยะที่ ๕ ระยะดูแลหลังจากจบโปรแกรม (After care) (๑๒ เดือน) เป็นการดูแลให้ความช่วยเหลือ แก้ไขปัญหา และให้คำแนะนำแก่สมาชิกและครอบครัว ภายหลังจากการจำหน่ายออกจากโปรแกรมแล้ว เพื่อช่วยป้องกันไม่ให้สมาชิกหลังการบำบัดฟื้นฟูไม่หันกลับไปใช้ยาและสารเสพติดอีก

ในการนี้ กรมราชทัณฑ์อยู่ระหว่างการดำเนินโปรแกรมการฟื้นฟูสมรรถภาพรูปแบบชุมชนบำบัดในทัณฑสถานเพื่อพัฒนาคุณภาพชีวิต ณ ทัณฑสถานบำบัดพิเศษกลาง นำร่องรุ่นที่ ๑ ในระหว่างเดือนพฤศจิกายน ๒๕๖๗ - เดือนพฤษภาคม ๒๕๖๘ โดยเริ่มดำเนินการเมื่อวันที่ ๑๔ พฤศจิกายน ๒๕๖๗ ทั้งนี้ มีผู้ต้องขังเข้าร่วมโปรแกรมฯ ในระยะที่ ๑ ระยะแรก (Entry) จำนวน ๑๐๒ คน และปัจจุบันมีผู้ต้องขังผ่านการประเมินพฤติกรรมเข้าสู่ระยะที่ ๒ ระยะฟื้นฟูสมรรถภาพ (Rehabilitation) จำนวน ๙๕ คน

มติที่ประชุม รับทราบ

๓.๓ การพัฒนาด้านการจัดการศึกษาให้แก่ผู้ต้องขัง

อธิบดีกรมราชทัณฑ์ (นายสหกรณ์ เพ็ชรนรินทร์) กรรมการและเลขานุการ รายงานให้ที่ประชุมทราบว่า ด้วยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม มีนโยบายในการส่งเสริมการศึกษาให้กับผู้ที่อยู่ในความดูแลของกระทรวงยุติธรรม กรมราชทัณฑ์จึงได้ดำเนินการขับเคลื่อนการจัดการศึกษาให้แก่ผู้ต้องขัง และส่งเสริมให้ได้รับการศึกษาอย่างน้อยไม่ต่ำกว่าการศึกษาขั้นพื้นฐาน (ม.๖ หรือเทียบเท่า) ซึ่งปัจจุบันกรมราชทัณฑ์ใช้ระบบการศึกษาของกรมส่งเสริมการเรียนรู้ กระทรวงศึกษาธิการ โดยมีการกำหนดช่วงเวลาในการเข้าเรียนตามภาคการศึกษา ทำให้ผู้ต้องขังที่เข้าออกระหว่างภาคการศึกษาไม่สามารถสมัครเรียนได้ ทั้งนี้ การจัดการศึกษาทางเลือกจึงเกิดขึ้นเพื่อส่งเสริมหรือสนับสนุนให้ผู้ต้องขังสามารถที่จะเข้าถึงการศึกษาได้มากยิ่งขึ้น โดยในปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๘ กรมราชทัณฑ์ได้เริ่มนำร่องการจัดการศึกษาทางเลือกในเรือนจำต้นแบบการศึกษาในแต่ละภูมิภาค จำนวน ๑๓ แห่ง ได้แก่ ๑) เรือนจำกลางเชียงราย ๒) ทัณฑสถานหญิงนครราชสีมา ๓) เรือนจำกลางพระนครศรีอยุธยา ๔) เรือนจำกลางอุดรธานี ๕) ทัณฑสถานวัยหนุ่มกลาง ๖) เรือนจำจังหวัดนราธิวาส ๗) เรือนจำกลางปัตตานี ๘) เรือนจำกลางยะลา ๙) เรือนจำอำเภอบางมด ๑๐) เรือนจำจังหวัดศรีสะเกษ ๑๑) เรือนจำกลางเขabin ๑๒) ทัณฑสถานหญิงชลบุรี และ ๑๓) เรือนจำอำเภอสัตตบรรณ โดยมีกรอบการดำเนินการ ๔ ด้าน ได้แก่ การพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษา การพัฒนาหลักสูตรการจัดการศึกษา การพัฒนาบุคลากรการศึกษา และการพัฒนาเรือนจำต้นแบบการศึกษา

นอกจากนี้ ตามที่กรมราชทัณฑ์ได้ร่วมกับกรมส่งเสริมการเรียนรู้ (สกร.) ในการนำรายวิชาหรือโปรแกรมที่ผู้ต้องขังได้รับการอบรมระหว่างต้องโทษ มาเทียบโอนหน่วยกิตในบางรายวิชาเพื่อลดระยะเวลาในการเรียนทำให้ได้รับวุฒิการศึกษาเร็วขึ้น ซึ่งปัจจุบันมีหลักสูตรการพัฒนาพฤตินิสัยผู้ต้องขังของกรมราชทัณฑ์ ที่สามารถนำมาเทียบโอนเข้าสู่หลักสูตรรายวิชาเลือกตามหลักสูตรของกรมส่งเสริมการเรียนรู้ จำนวน ๔๓ หลักสูตร ทั้งนี้ กรมราชทัณฑ์และกรมส่งเสริมการเรียนรู้กำหนดจัดการประชุมชี้แจงการดำเนินการเทียบโอนรายวิชาให้แก่เจ้าหน้าที่เรือนจำทั่วประเทศได้รับทราบภายในไตรมาสที่ ๒

มติที่ประชุม รับทราบ

๓.๔ ความคืบหน้าการดำเนินการจำแนกประเภทหรือชั้นของเรือนจำ และการกำหนดชื่อเรือนจำ และเขตความรับผิดชอบของเรือนจำ ตามมาตรา ๓๑ และมาตรา ๓๒ แห่งพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. ๒๕๖๐

อธิบดีกรมราชทัณฑ์ (นายสหการณ์ เพ็ชรนรินทร์) กรรมการและเลขานุการ รายงานให้ที่ประชุมทราบว่า ตามที่กรมราชทัณฑ์ได้จัดประชุมคณะกรรมการราชทัณฑ์ ครั้งที่ ๓/๒๕๖๗ เมื่อวันที่พฤหัสบดีที่ ๑๗ ตุลาคม ๒๕๖๗ โดยมีรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมเป็นประธาน และกรมราชทัณฑ์ ได้เสนอขอความเห็นชอบมติเวียนเพิ่มเติมตามข้อสั่งการรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม เรื่อง การแต่งตั้ง คณะอนุกรรมการเพื่อขับเคลื่อนการจำแนกประเภทหรือชั้นของเรือนจำ การกำหนดชื่อเรือนจำและ เขตความรับผิดชอบของเรือนจำไปยังคณะกรรมการราชทัณฑ์ เพื่อพิจารณาให้ความเห็นชอบมติเวียน โดยต่อมา ปลัดกระทรวงยุติธรรมได้มีข้อสั่งการให้กรมราชทัณฑ์ดำเนินการตรวจสอบว่าอำนาจหน้าที่ของ คณะอนุกรรมการชุดดังกล่าวมีความซ้ำซ้อนกับคณะกรรมการหรือคณะอนุกรรมการชุดใดหรือไม่ เนื่องจากคณะอนุกรรมการเพื่อขับเคลื่อนฯ ควรมีหน้าที่เร่งรัด ติดตาม และแก้ไขปัญหาอุปสรรค มิควรมีหน้าที่ กำหนดแนวทางการดำเนินการ ทั้งนี้ กรมราชทัณฑ์ โดยกองกฎหมายได้ดำเนินการปรับปรุงร่างคำสั่งแต่งตั้ง คณะอนุกรรมการดังกล่าวเสร็จเรียบร้อยแล้ว และอยู่ระหว่างการเสนอกระทรวงยุติธรรมต่อไป

มติที่ประชุม รับทราบ

๓.๕ ความคืบหน้าการกำหนดคุณสมบัติเฉพาะ ลักษณะต้องห้าม และวิธีการคุมขัง ในสถานที่คุมขัง ตามระเบียบกรมราชทัณฑ์ว่าด้วยการดำเนินการสำหรับการคุมขังในสถานที่คุมขัง พ.ศ. ๒๕๖๖

อธิบดีกรมราชทัณฑ์ (นายสหการณ์ เพ็ชรนรินทร์) กรรมการและเลขานุการ รายงานให้ที่ประชุมทราบว่า กรมราชทัณฑ์ได้ดำเนินการกำหนดคุณสมบัติเฉพาะ ลักษณะต้องห้าม และวิธีการคุมขัง ในสถานที่คุมขัง ตามระเบียบกรมราชทัณฑ์ว่าด้วยการดำเนินการสำหรับการคุมขังในสถานที่คุมขัง พ.ศ. ๒๕๖๖ เรียบร้อยแล้ว โดยในวาระนี้ ขอให้ผู้อำนวยการกองทัณฑวิทยาเป็นผู้นำเสนอในรายละเอียดต่อไป

ผู้อำนวยการกองทัณฑวิทยา (นายกลยุทธ์ พานาสันต์) เรียนให้ที่ประชุมทราบว่า ตามที่กรมราชทัณฑ์ได้รายงานความคืบหน้าการดำเนินการของคณะอนุกรรมการเพื่อศึกษาแนวทางการกำหนด หลักเกณฑ์และวิธีการในการคุมขังในสถานที่อื่น ในคราวการประชุมคณะกรรมการราชทัณฑ์ ครั้งที่ ๑/๒๕๖๗ เมื่อวันที่ ๑๑ มกราคม ๒๕๖๗ ว่าอยู่ระหว่างเตรียมความพร้อมในการออกประกาศกรมราชทัณฑ์เพื่อกำหนด คุณสมบัติเฉพาะ ลักษณะต้องห้าม และวิธีการคุมขังในสถานที่คุมขัง โดยอาศัยอำนาจตามความในข้อ ๒๐ ตามระเบียบกรมราชทัณฑ์ว่าด้วยการดำเนินการสำหรับการคุมขังในสถานที่คุมขัง พ.ศ. ๒๕๖๖ จำนวน ๔ กรณี ได้แก่ ๑) กรณีการปฏิบัติตามระบบการจำแนกและการแยกคุมขัง ๒) กรณีการดำเนินการตามระบบ การพัฒนาพฤตินิสัย ๓) กรณีการรักษาพยาบาลผู้ต้องขัง และ ๔) กรณีการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย และที่ประชุมมีข้อเสนอแนะให้กรมราชทัณฑ์ดำเนินการออกประกาศคุณสมบัติฯ ให้ครบถ้วนทุกกรณีในคราวเดียว เพื่อมิให้เกิดเป็นประเด็นข้อถกเถียงในสังคม

ในการนี้...

ในการนี้ กรมราชทัณฑ์ได้ดำเนินการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนต่อร่างประกาศกรมราชทัณฑ์ดังกล่าว ผ่านทางเว็บไซต์ระบบกลางทางกฎหมาย (<https://law.go.th>) และหนังสือแจ้งเวียนประชาสัมพันธ์ ในระหว่างวันที่ ๒ ธันวาคม ถึง ๑๗ ธันวาคม ๒๕๖๗ เรียบร้อยแล้ว โดยมีผู้เข้าร่วมชม ๒,๔๗๐ คน ซึ่งมีผู้เข้าร่วมแสดงความคิดเห็น ๒๐๔ คน ซึ่งมีผู้เห็นด้วยประมาณร้อยละ ๘๐ ทั้งนี้ คณะอนุกรรมการเพื่อศึกษาแนวทางการกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการคุมขังในสถานที่อื่น ได้มีการประชุมเมื่อวันที่ ๒๒ มกราคม ๒๕๖๘ โดยที่ประชุมมีมติเห็นชอบร่างประกาศกรมราชทัณฑ์เพื่อกำหนดคุณสมบัติเฉพาะ ลักษณะต้องห้าม และวิธีการคุมขังในสถานที่คุมขัง ตามระเบียบกรมราชทัณฑ์ว่าด้วยการดำเนินการสำหรับการคุมขังในสถานที่คุมขัง พ.ศ.๒๕๖๖ พ.ศ. ทั้งนี้ ปัจจุบันกรมราชทัณฑ์อยู่ระหว่างเสนอรายงานสรุปผลการรับฟังความคิดเห็นและรายงานการวิเคราะห์ผลกระทบตามมติของคณะอนุกรรมการเพื่อศึกษาแนวทางการกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการคุมขังในสถานที่อื่น เพื่อเผยแพร่ในระบบกลางทางกฎหมาย ตามมาตรา ๑๘ ของพระราชบัญญัติหลักเกณฑ์การจัดทำร่างกฎหมายและการประเมินผลสัมฤทธิ์ของกฎหมาย พ.ศ. ๒๕๖๒ แล้วจึงนำเสนอส่งประกาศกรมราชทัณฑ์ฉบับดังกล่าวเพื่อประกาศลงในราชกิจจานุเบกษาต่อไป และลำดับถัดไป กรมราชทัณฑ์จะดำเนินการจัดประชุมคณะทำงานพิจารณาการคุมขังในสถานที่คุมขัง ตามระเบียบกรมราชทัณฑ์ว่าด้วยการดำเนินการสำหรับการคุมขังในสถานที่คุมขัง พ.ศ.๒๕๖๖ ซึ่งมีรองอธิบดีกรมราชทัณฑ์ที่กำกับดูแลกองทัณฑวิทยาเป็นประธาน เพื่อกำหนดรายละเอียดขั้นตอนและแนวทางการพิจารณาของคณะทำงาน รวมถึงกลุ่มผู้ต้องขังเป้าหมายที่จะดำเนินการนำร่องต่อไป

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม (พันตำรวจเอก ทวี สอดส่อง) ประธานกรรมการ กล่าวว่า อยากให้มีการตั้งคณะทำงานเพื่อประสานกับสำนักงบประมาณในการขอรับงบประมาณสำหรับค่าสาธารณูปโภค และอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ติดตัว (EM) และในช่วงระยะเวลาแรกที่มีการออกประกาศกรมราชทัณฑ์เพื่อกำหนดคุณสมบัติเฉพาะ ลักษณะต้องห้าม และวิธีการคุมขังในสถานที่คุมขัง ขอให้มีการสื่อสารทำความเข้าใจกับสังคมถึงหลักเกณฑ์และวิธีการสำหรับการคุมขังในสถานที่อื่น ซึ่งมีวัตถุประสงค์การดำเนินการที่แตกต่างไปจากการพักการลงโทษ และสถานที่คุมขังอื่นไม่ได้เป็นสถานที่ดีกว่าเรือนจำแต่มีความเหมาะสมมากกว่า เช่น กลุ่มผู้ต้องขังป่วยให้ถูกคุมขังในสถานที่สำหรับผู้ต้องขังป่วย หรือกรณีผู้ต้องขังป่วยหนักใกล้เสียชีวิตไม่ควรถูกคุมขังในเรือนจำแต่ควรได้มีโอกาสกลับไปอยู่กับครอบครัวในช่วงวาระสุดท้าย เป็นต้น

กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิด้านสิทธิมนุษยชน (นายชาติชาย สุธงศาธรรมิกราช) กล่าวเสริมว่า เห็นด้วยกับการสร้างความเข้าใจให้กับสังคมในเรื่องของคุณสมบัติและหลักเกณฑ์ โดยเฉพาะกลุ่มที่ ๑ กรณีการปฏิบัติตามระบบการจำแนกและการแยกคุมขัง เนื่องจากหากตีความโดยง่ายคำว่า ‘สถานที่อื่น’ อาจหมายความว่า ‘บ้าน’ ซึ่งอาจทำให้ประชาชนเข้าใจผิดว่า เรือนจำมีไว้สำหรับคนจน แต่คนรวยได้กลับไปอยู่บ้าน สำหรับกลุ่มอื่น ๆ เป็นเรื่องของความจำเป็นที่เข้าใจได้ เช่น ผู้ต้องขังป่วยหรือผู้ต้องขังที่ควรได้รับการฝึกวิชาชีพในโรงงาน ซึ่งถือว่าเป็นแนวทางใหม่ของกรมราชทัณฑ์ที่ผู้ต้องขังไม่จำเป็นต้องอยู่แต่เรือนจำเพียงอย่างเดียว จึงขอให้กรมราชทัณฑ์มีความชัดเจนและความโปร่งใสในหลักเกณฑ์สำหรับการคุมขังในสถานที่อื่น เพื่อลดคำถามจากสังคม

มติที่ประชุม

รับทราบ

ระเบียบวาระที่ ๔

เรื่องเพื่อพิจารณา

๔.๑ การขับเคลื่อนเรือนจำศูนย์ระหว่างการพิจารณาคดี (Hub) อย่างเป็นรูปธรรม

อธิบดีกรมราชทัณฑ์ (นายสหการณ์ เพ็ชรนรินทร์) กรรมการและเลขานุการ รายงานให้ที่ประชุมทราบว่า ตามที่คณะกรรมการราชทัณฑ์ได้มีมติเห็นชอบการกำหนดแนวทางการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังระหว่างการพิจารณาคดีให้เป็นไปตามหลักกฎหมายรัฐธรรมนูญในคราวประชุมครั้งที่ ๑/๒๕๖๖ ให้กรมราชทัณฑ์ดำเนินการยกระดับทางกายภาพ กล่าวคือ แบ่งแยกตามลักษณะกายภาพของเรือนจำที่มีแดนเดี่ยว หรือหลายแดน รวมไปถึงการจัดตั้งเรือนจำศูนย์ระหว่างการพิจารณาคดี (Hub) ตามลักษณะพื้นที่รวมทั้งสิ้น ๘ กลุ่มจังหวัด โดยให้เรือนจำ/ทัณฑสถานที่ตั้งอยู่ในพื้นที่ของจังหวัดเดียวกันมี ๑ เรือนจำทำหน้าที่ในการควบคุมผู้ต้องขังระหว่างการพิจารณาคดี ส่วนเรือนจำอื่นทำหน้าที่ควบคุมผู้ต้องขังเด็ดขาด ประกอบด้วย กลุ่มจังหวัดลำปาง กลุ่มจังหวัดพิษณุโลก กลุ่มจังหวัดพระนครศรีอยุธยา กลุ่มจังหวัดขอนแก่น กลุ่มจังหวัดนครราชสีมา กลุ่มจังหวัดสงขลา กลุ่มจังหวัดกรุงเทพมหานคร และกลุ่มจังหวัดปทุมธานี โดยกรมราชทัณฑ์ได้ดำเนินการนำร่องเรือนจำในการแยกการควบคุมผู้ต้องขังระหว่างการพิจารณาคดีและนักโทษเด็ดขาด ณ เรือนจำพิเศษมีนบุรี ซึ่งใช้พื้นที่ภายในเรือนจำ (แดน ๑๐) ในชื่อ ‘แดนควบคุมผู้ต้องขังระหว่างการพิจารณาคดี’ เพื่อเป็นต้นแบบในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังระหว่างการพิจารณาคดีให้กับเรือนจำ/ทัณฑสถานทั่วประเทศนำไปปรับใช้ในการควบคุมผู้ต้องขังได้อย่างเหมาะสม โดยปัจจุบัน กรมราชทัณฑ์มีผู้ต้องขังระหว่างการพิจารณาคดีจำนวน ๗๘,๔๙๙ คน กรมราชทัณฑ์จึงขอเสนอแนวทางการขับเคลื่อนการยกระดับทางกายภาพด้วยเรือนจำศูนย์ระหว่างการพิจารณาคดี (Hub) ใน ๘ กลุ่มจังหวัด เพื่อขับเคลื่อนการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังระหว่างการพิจารณาคดีให้เป็นไปตามหลักกฎหมายรัฐธรรมนูญ และมาตรฐานระหว่างประเทศให้เป็นรูปธรรม โดยในวาระนี้ ขอให้ผู้อำนวยการกองทัณฑวิทยาซึ่งกำกับดูแลเรื่องนี้ เป็นผู้นำเสนอในรายละเอียดต่อไป

ผู้อำนวยการกองทัณฑวิทยา (นายกลยุทธ์ พานาสน์) : เรียนให้ที่ประชุมทราบว่า กรมราชทัณฑ์ได้กำหนดแนวทางการขับเคลื่อนการยกระดับทางกายภาพด้วยเรือนจำศูนย์ระหว่างการพิจารณาคดี (Hub) ใน ๘ กลุ่มจังหวัด โดยมีรายละเอียดประกอบด้วย ๑) ควบคุมเฉพาะผู้ต้องขังระหว่างสอบสวน และไต่สวน (ยกเว้นผู้ต้องขังระหว่างอุทธรณ์ - ฎีกา) ๒) ใช้อัตราความจุผู้ต้องขังไม่น้อยกว่า ๑.๖ ตารางเมตร/คน ๓) ควบคุมนักโทษเด็ดขาด ไม่เกินร้อยละ ๒๐ ของอัตราความจุ และเป็นนักโทษเด็ดขาดที่เหลือโทษจำคุกไม่เกิน ๕ ปี เพื่อปฏิบัติงานสุททรม งานสาธารณะ งานจ่ายนอก ผู้ช่วยเหลือเจ้าพนักงานเรือนจำ และอาสาสมัครสาธารณสุขเรือนจำ (อสรจ.) เป็นต้น และ ๔) คัดย้ายนักโทษเด็ดขาด และผู้ต้องขังระหว่างอุทธรณ์ - ฎีกา ไปควบคุมตัวที่ เรือนจำ/ทัณฑสถานแห่งอื่นตามประเภทและอัตรากำหนดโทษ ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดความชัดเจนเป็นรูปธรรม กรมราชทัณฑ์ขอเสนอให้ใช้เรือนจำพิเศษกรุงเทพมหานครเป็นต้นแบบในการนำร่องการดำเนินการตามแนวทางดังกล่าว

ประเด็นอภิปราย

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม (พันตำรวจเอก ทวี สอดส่อง) ประธานกรรมการ กล่าวเสริมว่า กฎหมายรัฐธรรมนูญกำหนดไว้ว่า ในคดีอาญาให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าผู้ต้องหาหรือจำเลย ไม่มีความผิด และก่อนมีคำพิพากษาอันถึงที่สุดแสดงว่าบุคคลใดได้กระทำความผิด จะปฏิบัติต่อบุคคลนั้น เสมือนเป็นผู้กระทำความผิดมิได้ ซึ่งกรมราชทัณฑ์ได้ดำเนินการยกระดับการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังระหว่างการพิจารณาคดี ให้มีความแตกต่างจากนักโทษเด็ดขาด อาทิ การนำร่องเรือนจำพิเศษมีนบุรี โดยแยกการควบคุมผู้ต้องขัง ระหว่างการพิจารณาคดีและนักโทษเด็ดขาด การแต่งกายชุดปกติตามที่กรมราชทัณฑ์กำหนดในระหว่างเข้ารับ ฟังการพิจารณาคดี การปรับเวลาขึ้นเรือนนอน การไว้ทรงผม เป็นต้น รวมไปถึงการให้เยี่ยมญาติปกติ ซึ่งกรมราชทัณฑ์จะต้องดำเนินการให้เป็นรูปธรรมชัดเจนต่อไป ทั้งนี้ ตามที่กรมราชทัณฑ์เสนอให้ใช้เรือนจำ พิเศษกรุงเทพมหานครเป็นต้นแบบในการนำร่องการดำเนินการตามแนวทางการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังระหว่างการ พิจารณาคดีให้เป็นไปตามหลักกฎหมายรัฐธรรมนูญ ขอสอบถามว่าเรือนจำพิเศษกรุงเทพมหานคร มีโครงสร้างทางกายภาพที่สามารถรองรับผู้ต้องขังระหว่างการพิจารณาคดีได้จำนวนเท่าใด และปัจจุบัน มีผู้ต้องขังระหว่างการพิจารณาคดีจำนวนเท่าใด

อธิบดีกรมราชทัณฑ์ (นายสหการณ์ เพ็ชรนรินทร์) กรรมการและเลขานุการ กล่าวตอบว่า ในเบื้องต้นกรมราชทัณฑ์ได้กำหนดเรือนจำสำหรับการควบคุมผู้ต้องขังระหว่างการพิจารณาคดี (Hub) ในแต่ละกลุ่มจังหวัดไว้เรียบร้อยแล้ว ซึ่งในพื้นที่ กรุงเทพมหานคร (เขตลาดยาว) กำหนดให้ เรือนจำพิเศษกรุงเทพมหานครเป็นเรือนจำศูนย์ระหว่างการพิจารณาคดี (Hub) จึงสามารถดำเนินการ ตามแนวทางดังกล่าวได้ทันที โดยหากกำหนดให้ควบคุมนักโทษเด็ดขาด ที่เหลือโทษจำคุกไม่เกิน ๕ ปี จำนวนไม่เกินร้อยละ ๒๐ ของอัตราความจุ โดยหากใช้อัตราความจุผู้ต้องขังที่ ๑.๖ ตารางเมตร/คน ในกรณีของเรือนจำพิเศษกรุงเทพมหานครจะสามารถรองรับผู้ต้องขังได้รวม ๓,๕๕๗ คน แบ่งเป็นผู้ต้องขัง ระหว่างการพิจารณาคดี ๒,๘๗๘ คน และนักโทษเด็ดขาด ๗๑๙ คน (ไม่เกินร้อยละ ๒๐) ซึ่งเป็นลักษณะ การดำเนินงานคล้ายกับประเทศญี่ปุ่น ที่เรือนจำระหว่างการพิจารณาคดีจะมีนักโทษเด็ดขาดจำนวนหนึ่ง เพื่อทำหน้าที่ต่าง ๆ ในเรือนจำ อาทิ งานสุทกรรม หรือการพัฒนาเรือนจำ

นอกจากนี้ กรมราชทัณฑ์จะกำชับการดำเนินการยกระดับทางกายภาพในเรือนจำ แห่งอื่นด้วย โดยสำหรับเรือนจำที่มีหลายแดนให้ใช้แดนใดแดนหนึ่งสำหรับการควบคุมผู้ต้องขังระหว่าง การพิจารณาคดีแยกจากนักโทษเด็ดขาด และเรือนจำแดนเดียวให้เรือนจำกำหนดพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่ง สำหรับการควบคุมผู้ต้องขังระหว่างการพิจารณาคดีให้แยกจากนักโทษเด็ดขาด เช่น การกั้น Block Zone เป็นต้น

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม (พันตำรวจเอก ทวี สอดส่อง) ประธานกรรมการ กล่าวเสริมว่า กรมราชทัณฑ์ต้องดำเนินการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังระหว่างการพิจารณาคดีให้แตกต่างจาก นักโทษเด็ดขาดอย่างเป็นรูปธรรม เช่น การกำหนดเรือนจำสำหรับนักโทษเด็ดขาดเน้นการพัฒนาพฤตินิสัย การส่งเสริมการศึกษา และการฝึกวิชาชีพ เรือนจำสำหรับผู้ต้องขังระหว่างการพิจารณาคดีเน้นการให้เยี่ยมญาติ การพบทนายความ รวมทั้งจะต้องดำเนินการสื่อสารสร้างการรับรู้ให้กับสังคมภายนอกด้วย

อธิบดีกรมราชทัณฑ์ (นายสหการณ์ เพ็ชรนรินทร์) กรรมการและเลขานุการ

รายงาน ว่า ปัจจุบันกรมราชทัณฑ์ได้ดำเนินการตามแนวทางการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังระหว่างการพิจารณาคดีในเรือนจำ/ทัณฑสถานทั่วประเทศ อาทิ การสามารถใส่เสื้อผ้าของตนเอง การใช้เงินวันละ ๕๐๐ บาท การสั่งซื้ออาหารได้จากร้านค้าสงเคราะห์ของเรือนจำ สำหรับผู้ชายสามารถไว้ทรงผมสุภาพ (รองทรงสูง) และผู้หญิงสามารถไว้ผมยาวได้และต้องมัดรวบให้เรียบร้อย การจัดช่วงเวลาเยี่ยมญาติปกติไม่ให้ตรงกับช่วงเวลาการเยี่ยมของนักโทษเด็ดขาดและสามารถเยี่ยมญาติใกล้ชิดได้ตามหลักเกณฑ์ที่เรือนจำกำหนด เป็นต้น

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม (พันตำรวจเอก ทวี สอดส่อง) ประธานกรรมการ

กล่าวว่า กฎหมายกำหนดให้ควบคุมผู้ต้องขังระหว่างการพิจารณาคดีเพื่อป้องกันการหลบหนีหรือความเสียหายที่อาจเกิดขึ้น แต่ในทางปฏิบัติผู้ต้องขังระหว่างการพิจารณาคดีอยู่ร่วมกับนักโทษเด็ดขาด ซึ่งนักโทษเด็ดขาดต้องมีหน้าที่ในเรือนจำหรือได้รับการพัฒนาพฤตินิสัย แต่ผู้ต้องขังระหว่างการพิจารณาคดีได้รับการยกเว้นจะถือว่าเป็นการเลือกปฏิบัติหรือไม่ แต่ในทางกลับกัน หากนำผู้ต้องขังกลุ่มนี้ไปพัฒนาพฤตินิสัยหรือทำงานในเรือนจำจะถือเป็นการละเมิดหรือไม่ จึงขอให้กรมราชทัณฑ์ดำเนินการโดยยึดกฎหมายเป็นหลักในการปฏิบัติกับผู้ต้องขังระหว่างการพิจารณาคดี

นอกจากนี้ ตามที่ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา ๘๙/๑ ได้กำหนดให้ผู้ต้องขังระหว่างการพิจารณาคดีสามารถถูกคุมขังในสถานที่อื่นที่มีใช้เรือนจำได้ และกระทรวงยุติธรรมได้ออกกฎกระทรวงกำหนดสถานที่คุมขัง พ.ศ. ๒๕๖๓ ด้วยแล้ว ดังนั้น หากสามารถนำกฎหมายที่กล่าวมาข้างต้นไปบังคับใช้ในทางปฏิบัติได้สำเร็จ เรือนจำ/ทัณฑสถานจะมีความแออัดน้อยลงตามจำนวนผู้ต้องขังระหว่างการพิจารณาคดี ๗๐,๐๐๐ คน ที่สามารถไปคุมขังในสถานที่อื่นได้

กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิด้านสิทธิมนุษยชน (นายชาติชาย สุธงษิณ) กล่าวว่า การดำเนินการแยกการปฏิบัติระหว่างผู้ต้องขังระหว่างการพิจารณาคดีกับนักโทษเด็ดขาดเป็นเรื่องที่ดีมาก เป็นการปฏิบัติตามกฎหมายรัฐธรรมนูญ ซึ่งจะปฏิบัติเยี่ยงผู้กระทำความผิดมิได้ แต่กรมราชทัณฑ์ยังไม่สามารถปฏิบัติให้สอดคล้องกับกฎหมายรัฐธรรมนูญได้ ซึ่งสังคมอาจมองว่ากรมราชทัณฑ์กระทำความผิดกฎหมายรัฐธรรมนูญด้วยซ้ำ เพราะฉะนั้น เมื่อรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมมีนโยบายในประเด็นดังกล่าวและกรมราชทัณฑ์ได้กำหนดเรือนจำพิเศษกรุงเทพมหานครเป็นเรือนจำนำร่องต้นแบบ รวมไปถึงคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติเคยให้ความเห็นในประเด็นดังกล่าวด้วยเช่นกัน จึงเป็นเรื่องที่ควรสนับสนุนการดำเนินการ ทั้งนี้ หากเป็นเรือนจำในต่างจังหวัดหรือเรือนจำแดนเดียวควรจัดระบบการแบ่งแยกสัดส่วนให้มีความชัดเจนมากยิ่งขึ้น

กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิด้านนิติศาสตร์ (รองศาสตราจารย์ พันตำรวจโท เกษมศานต์ โชติชาครพันธุ์) สอบถามว่า ในการย้ายนักโทษเด็ดขาดหรือผู้ต้องขังระหว่างการพิจารณาคดีไปคุมขังตามแนวทางการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังระหว่างการพิจารณาคดีจะทำให้เป็นภาระหรือเกิดอุปสรรคในการทำงานหรือไม่

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม (พันตำรวจเอก ทวี สอดส่อง) ประธานกรรมการ

กล่าวตอบว่า การดำเนินการย้ายผู้ต้องขังสำหรับกรณีนักโทษเด็ดขาด ซึ่งไม่มีความจำเป็นต้องไปศาลแล้ว จะเป็นการบริหารงานราชทัณฑ์ สำหรับกรณีผู้ต้องขังระหว่างการพิจารณาคดี ถ้าหากกรมราชทัณฑ์ได้ ดำเนินการจำแนกประเภทหรือชั้นของเรือนจำ ตามมาตรา ๓๑ แห่งพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. ๒๕๖๐ จะทำให้ไม่เกิดอุปสรรคในการทำงาน

กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิด้านทัณฑ์วิทยา (นายวิทยา สุริยะวงศ์) อธิบายเพิ่มเติมว่า การย้ายผู้ต้องขังเป็นหน้าที่ของเรือนจำอยู่แล้ว เนื่องจากต้องหมุนผู้ต้องขังไม่ให้อยู่เรือนจำเดิมเป็นเวลานาน เพื่อเป็นการป้องกันการสร้างอิทธิพลภายในเรือนจำ โดยเป็นการหมุนเวียนผู้ต้องขังด้วยระบบเรือนจำ ตามความเหมาะสมของผู้ต้องขังแต่ละประเภท ตามมาตรา ๓๑ แห่งพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. ๒๕๖๐ และเหตุผลที่ไม่ได้กำหนดวัตถุประสงค์ของผู้ต้องขังระหว่างการพิจารณาคดีไว้ในพระราชบัญญัติ ราชทัณฑ์ พ.ศ. ๒๕๖๐ เนื่องจากว่าโดยปกติศาลจะให้ประกันตัวเป็นหลัก ถ้าหากศาลสั่งให้ควบคุมไว้ ก็ด้วยเหตุว่าจะไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐานซึ่งมีจำนวนไม่มาก แต่กรมราชทัณฑ์ก็ต้องบริหารจัดการบุคคล เหล่านี้ให้ไม่เหมือนกัน ซึ่งในทางปฏิบัติแล้วกรมราชทัณฑ์ควบคุมผู้ต้องขังระหว่างการพิจารณาคดีกับ นักโทษเด็ดขาดไว้รวมกันทำให้เกิดประเด็นเปรียบเทียบในการปฏิบัติ ดังนั้น กรมราชทัณฑ์ต้องแยกผู้ต้องขัง ระหว่างการพิจารณาคดีออกจากนักโทษเด็ดขาด เพื่อให้ได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายรัฐธรรมนูญ ตั้งแต่การเข้าถึง การเยี่ยมญาติ การพบปะทนายความ การรับประทานอาหาร การอยู่อาศัย รวมไปถึงการแต่งกายไปศาล

สำหรับการขับเคลื่อนเรือนจำศูนย์กลางระหว่างการพิจารณาคดี (Hub) ที่เรือนจำ พิเศษกรุงเทพมหานคร จะต้องเริ่มจากการยกเลิกชั้นยศของเรือนจำก่อน กล่าวคือ ในปัจจุบันกรมราชทัณฑ์ มีผู้ต้องขังคดีอาญาเสกติดร้อยละ ๘๐ ของผู้ต้องขังทั้งหมด แต่เดิมที่เคยกำหนดจัดตั้งทัณฑสถานบำบัดพิเศษกลาง เพื่อใช้สำหรับควบคุมผู้ต้องขังคดีอาญาเสกติดโดยเฉพาะต้องยกเลิกไป จึงสามารถนำผู้ต้องขังระหว่างการ พิจารณาคดีที่ทัณฑสถานบำบัดพิเศษกลางไปไว้ที่เรือนจำพิเศษกรุงเทพมหานครได้ และให้ย้ายผู้ต้องขัง ระหว่างการพิจารณาคดีเป็นลำดับแรก ซึ่งในพื้นที่กรุงเทพมหานคร (เขตลาดยาว) มีเรือนจำที่คุมขังผู้ต้องขัง ระหว่างการพิจารณาคดี ๓ แห่ง ได้แก่ ทัณฑสถานบำบัดพิเศษกลาง เรือนจำพิเศษกรุงเทพมหานคร และ ทัณฑสถานหญิงกลาง โดยเหตุที่แยกกันควบคุมผู้ต้องขังระหว่างการพิจารณาคดี เพราะกรมราชทัณฑ์ได้ให้ศาล ออกหมายถึงผู้อำนวยการทัณฑสถานบำบัดพิเศษกลางคุมขังผู้ต้องขังระหว่างการพิจารณาคดี ถ้าหากจะให้ เรือนจำพิเศษกรุงเทพมหานครเป็นเรือนจำศูนย์กลางระหว่างการพิจารณาคดีต้องให้ศาลออกหมายไปที่ผู้บัญชาการเรือนจำ พิเศษกรุงเทพมหานคร เช่นเดียวกันกับกรณีเรือนจำพิเศษธนบุรีที่ผู้ต้องขังคดีอาญาเสกติดในเขตศาลอาญาธนบุรี ถูกคุมขังไว้ที่เรือนจำพิเศษธนบุรีทั้งหมดไม่ได้แยกประเภทเด็ดขาดหรือระหว่าง เพราะฉะนั้น ผู้ต้องขังระหว่าง การพิจารณาคดีในเขตกรุงเทพมหานครให้ไปไว้รวมกันที่เรือนจำพิเศษกรุงเทพมหานคร และให้เรือนจำพิเศษ กรุงเทพมหานครย้ายนักโทษเด็ดขาดในคดีอื่นออกไปไว้ที่เรือนจำอื่น อาทิ นักโทษเด็ดขาดที่มีกำหนดโทษสูง ให้ไปไว้ที่เรือนจำกลางคลองเปรม นักโทษเด็ดขาดที่มีกำหนดโทษน้อยให้ไปไว้ที่เรือนจำในจังหวัดอยุธยา เป็นต้น เมื่อดำเนินการแล้ว ผู้ต้องขังระหว่างการพิจารณาคดีให้มีการเยี่ยมญาติได้ทุกวัน ไม่ต้องตัดผมสั้น ให้รับประทานอาหารได้ตามสมควร โดยให้คำนึงถึงความเหลื่อมล้ำระหว่างชนชั้นด้วย

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม (พันตำรวจเอก ทวี สอดส่อง) ประธานกรรมการ กล่าวว่า ในกรณีนักโทษเด็ดขาดที่มีบุคคลในครอบครัวเสียชีวิต กรมราชทัณฑ์สามารถอนุญาตให้นักโทษเด็ดขาดสามารถลาไปประกอบพิธีเกี่ยวกับงานศพได้ ตามระเบียบกรมราชทัณฑ์ว่าด้วยการลาของนักโทษเด็ดขาด พ.ศ. ๒๕๖๑ แต่สำหรับกรณีของ น.ส.ทานตะวัน ที่เป็นผู้ต้องขังระหว่างการพิจารณาคดีไม่ได้รับอนุญาตไปงานศพของ น.ส.เนติพร ปรากฏว่า เป็นอำนาจของศาลซึ่งก่อนหน้านี้ศาลสั่งไม่ให้ปล่อยตัวชั่วคราว เพราะไม่ให้หลบหนีหรือไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา จึงขอสอบถามความเห็นของผู้แทนเลขาธิการสำนักงานศาลยุติธรรม ผู้แทนอัยการสูงสุด และผู้แทนผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติถึงประเด็นดังกล่าว

ผู้แทนเลขาธิการสำนักงานศาลยุติธรรม (นายอัศพันธ์ สัปพันธุ์) กล่าวว่า การคุมขังในระหว่างสอบสวนหรือพิจารณาคดีมี ๒ ปัจจัยหลัก คือ ป้องกันการหลบหนี และไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน ถ้าหากตัดปัจจัยดังกล่าวออกไป การมีมาตรการผ่อนปรนให้กับผู้ต้องขังระหว่างการพิจารณาคดีเป็นสิ่งที่ไม่ทางศาลไม่ได้ขัดข้อง และเป็นสิทธิที่พึงมีในการเตรียมตัวในการต่อสู้คดีต่าง ๆ อีกทั้งระหว่างการถูกควบคุมด้วยมาตรการเด็ดขาดกับการมีมาตรการผ่อนปรน จึงถือว่าเป็นการคุ้มครองสิทธิของผู้ต้องขังระหว่างการพิจารณาคดีอยู่แล้ว ทั้งนี้ ในกรณีของ น.ส.ทานตะวัน ถือเป็นเรื่องใหม่ ศาลอาจจะมีความวิตกกังวลอยู่บ้าง ถ้าหากมีการแก้ไขกฎกระทรวงให้ศาลมีอำนาจในการใช้ดุลยพินิจ คงไม่มีผู้พิพากษาท่านใดขัดข้อง

ผู้แทนอัยการสูงสุด (นายศรุต รัฐรพี) กล่าวว่า ด้วยบทบาทของพนักงานอัยการการเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับผู้ต้องขังระหว่างการพิจารณาคดีนั้นทำไม่ได้เนื่องจากเป็นดุลยพินิจของศาล ซึ่งเป็นเรื่องการต่อสู้กันทางคดี แต่เห็นด้วยกับแนวทางการขับเคลื่อนการยกระดับทางกายภาพด้วยเรือนจำศูนย์ระหว่างการพิจารณาคดี (Hub) และเห็นว่าสังคมควรมีการผ่อนปรน เพียงแต่ว่าบทบาทของแต่ละหน่วยงานมีขอบเขตจำกัดที่ต้องให้ความเคารพ และหวังว่าคณะกรรมการราชทัณฑ์จะระดมช่วยกันให้สังคมได้มีการผ่อนปรนและอยู่ด้วยกันอย่างมีความสุข

ผู้แทนผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ (พลตำรวจตรี อุฤษฏ์ ศรีเสือขาม) กรรมการ กล่าวว่า เห็นด้วยกับแนวทางตามที่กรมราชทัณฑ์ได้เสนอแนวทางการขับเคลื่อนการยกระดับทางกายภาพด้วยเรือนจำศูนย์ระหว่างการพิจารณาคดี (Hub) นั้น สอดคล้องกับกฎหมายรัฐธรรมนูญ แต่เห็นควรปรับปรุงโครงสร้างพื้นฐานของเรือนจำเพื่อรองรับผู้ต้องขังระหว่างการพิจารณาคดี รวมไปถึงการคัดย้ายผู้ต้องขังต้องพิจารณาถึงความปลอดภัยด้วย

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม (พันตำรวจเอก ทวี สอดส่อง) ประธานกรรมการ กล่าวเสริมว่า การดำเนินการตามแนวทางการขับเคลื่อนการยกระดับทางกายภาพด้วยเรือนจำศูนย์ระหว่างการพิจารณาคดี (Hub) ในกลุ่ม ๘ เรือนจำ ต้องสื่อสารให้สังคมได้รับรู้ ตั้งแต่เรื่องการเยี่ยมญาติ ระบบอาหารการกิน หรือการสามารถสั่งอาหารได้ รวมไปถึงการคำนึงถึงเลือกปฏิบัติ ทั้งนี้ในเรือนจำอื่นๆ ต้องปฏิบัติตามด้วยซึ่งจะเป็นเรื่องที่ดีในการปฏิบัติตามหลักกฎหมายรัฐธรรมนูญ และขอเสนอแนะให้กรมราชทัณฑ์ดำเนินการปรับปรุงอาคารสถานที่ในการเยี่ยมญาติในเรือนจำนำร่องทั้ง ๘ แห่ง ให้เป็นจุดแสดงผลงานให้สังคมได้เห็นถึงการแยกการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังระหว่างการพิจารณาคดี รวมไปถึงเป็นการยกระดับหลักนิติธรรมอีกด้วย

กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิ ด้านจิตวิทยา (ศาสตราจารย์ อรัญญา ตัญญาภรณ์)

เสนอว่า การแยกการปฏิบัติระหว่างผู้ต้องขังระหว่างการพิจารณาคดีกับนักโทษเด็ดขาดและการสื่อสารให้สังคมรับรู้ถือเป็นเรื่องที่มีความหวัง และมีความเห็นว่าการสะท้อนให้ผู้ต้องขังระหว่างการพิจารณาคดีได้เห็นตนเองที่ผิดพลาดไปและการให้การเรียนรู้หรือกิจกรรมต่างๆ อย่างเป็นระบบ ณ ห้วงเวลาที่อยู่ระหว่างการต่อสู้คดี อาจเป็นช่วงที่มีแรงจูงใจมหาศาลที่จะส่งเสริมให้สามารถกลับตนเป็นคนดีและไม่กลับมากระทำผิดซ้ำอีก รวมไปถึงทำให้สังคมเห็นการดำเนินการอย่างโปร่งใสจะเป็นการปรับภาพลักษณ์ทางสาธารณะอีกด้วย

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม (พันตำรวจเอก ทวี สอดส่อง) ประธานกรรมการ

ให้ความเห็นเพิ่มเติมว่า โดยเฉพาะผู้ต้องขังที่ถูกฝากขัง ๘๔ วัน ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ในระหว่างที่ศาลไม่ให้ประกันตัว ถ้าหากสามารถสะท้อนและทำให้เรียนรู้ได้จะเป็นเรื่องที่ดี รวมไปถึงการฝากขังผู้ต้องหาในคดีอาญาเสพติด เนื่องจากประมวลกฎหมายอาญาเสพติดกำหนดให้ผู้เสพเป็นผู้ป่วย แต่เนื่องจากการยกเลิกพระราชบัญญัติฟื้นฟูสมรรถภาพผู้ติดยาเสพติด พ.ศ. ๒๕๔๕ ทำให้การบังคับบำบัด ๓ เดือนถูกยกเลิกไปด้วย ทำให้ศาลพิจารณาเลือกให้ผู้เสพยาเสพติดถูกคุมประพฤติ แต่ไม่ได้สั่งให้ไปบำบัด ประกอบกับมาตรา ๑๖๘ ตามพระราชบัญญัติให้ใช้ประมวลกฎหมายอาญาเสพติด พ.ศ. ๒๕๖๔ ได้แนะนำการพิจารณาคดีของศาล โดยคำนึงถึงการสงเคราะห์ให้จำเลยเลิกเสพยาเสพติดโดยการบำบัดรักษายิ่งกว่าการลงโทษ ดังนั้น ถ้าหากกรมราชทัณฑ์นำผู้ต้องหาคดียาเสพติดที่ถูกฝากขังไว้ ๘๔ วัน เนื่องจากศาลไม่ให้ประกันตัว ไปบำบัดฟื้นฟู และเมื่อครบกำหนดฝากอาจมีข้อตกลงร่วมกันกับศาล โดยให้ทางตำรวจหรืออัยการยื่นคำร้องต่อศาลให้สั่งให้ผู้ติดยาเสพติดเข้ารับการบำบัดฟื้นฟู และหากกรมราชทัณฑ์มีเรือนจำระหว่างการพิจารณาคดีสำหรับผู้ต้องขังคดียาเสพติด ก็จะสามารถดำเนินการบำบัดฟื้นฟูในเวลา ๘๔ วัน ดังกล่าวได้

กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิด้านศาสนา ศิลปะ หรือวัฒนธรรม (นายฐานิส ศรียะพันธ์)

กล่าวว่า ตามที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมได้มีนโยบายและให้แนวคิดในการแยกปฏิบัติ ต่อผู้ต้องขังระหว่างการพิจารณาคดีกับนักโทษเด็ดขาดเป็นการตอบคำถามในการเดินทางไปสู่การดำเนินการตามกฎหมายรัฐธรรมนูญ ปฎิญาสากล และสิทธิมนุษยชน และกรมราชทัณฑ์ได้สร้างเครื่องมือต่าง ๆ อาทิ พระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. ๒๕๖๐ กฎกระทรวงยุติธรรม ระเบียบกรมราชทัณฑ์ ซึ่งเป็นการกำหนดกรอบการดำเนินการอย่างกว้างไว้แล้ว โดยขอให้ข้อสังเกตไว้ว่าการดำเนินการตามแนวทางที่ได้กำหนดไว้จะต้องทำให้เจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ทุกระดับมีความเข้าใจในเรื่องดังกล่าวเป็นหนึ่งเดียวกัน ซึ่งจะทำให้ก้าวไปข้างหน้าได้อย่างชาญฉลาด และตอบคำถามของสังคมได้

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม (พันตำรวจเอก ทวี สอดส่อง) ประธานกรรมการ

กล่าวว่า คุณสมบัติที่สำคัญที่สุดในกระบวนการยุติธรรม คือ ภาวะผู้นำหรือคนที่จะนำไปสู่การปฏิบัติ เพราะเมื่อมีกฎหมายที่ดีแต่ไม่ได้ใช้หรือผู้ปฏิบัติไม่เข้าใจถือเป็นสิ่งที่น่าเสียดาย จึงขอฝากกรมราชทัณฑ์จัดการฝึกอบรมผู้ปฏิบัติงานรวมถึงสร้างภาวะผู้นำให้แก่เจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ทุกคน โดยอาจจะต้องให้ผู้ร่างกฎหมายไปบรรยายให้ความเข้าใจ ซึ่งท่านวีรพงษ์ รามางกูร เคยกล่าวไว้ว่าถึงระเบียบจะดีเท่าใด หากไม่ได้อบรมทำความเข้าใจและพัฒนาจะไม่เกิดประโยชน์ แต่ก็ไม่ควรใช้ระเบียบกฎเกณฑ์มากเกินไปจนเป็นข้อครหาขัดตติปัญหา โดยต้องใช้เพื่อให้ความยุติธรรมเท่านั้น

กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิด้านอาชีวศึกษา (พลตำรวจตรี สมชาติ สว่างเนตร)

กล่าวว่า ตามแนวคิดของท่านฐานิสฯ เป็นเรื่องของการดำเนินการตามแนวทางการแยกปฏิบัติระหว่างผู้ต้องขังระหว่างการพิจารณาคดีกับนักโทษเด็ดขาด ซึ่งเป็นขยายผลมาจากการดำเนินการตามแนวทางการขับเคลื่อนเรือนจำศูนย์ระหว่างการพิจารณาคดี (Hub) ในกลุ่มเรือนจำนำร่องที่ได้ดำเนินการไปแล้ว เพราะฉะนั้น การปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ในทุกระดับควรนำรูปแบบการดำเนินการตามเรือนจำนำร่องมาปรับใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของเรือนจำแต่ละแห่ง และมีการติดตามและประเมินผลอย่างต่อเนื่อง ซึ่งการติดตามและประเมินผลควรใช้นักวิจัยดำเนินการทั้งจากภายในกรมราชทัณฑ์และให้มีหน่วยงานภายนอกเข้ามาร่วมด้วย ทั้งนี้ ในขั้นตอนของการติดตามและประเมินผลควรมุ่งเน้นทั้งในเชิงปริมาณตามแนวทางทั้ง ๔ แนวทางที่เสนอมา และเชิงคุณภาพที่เกิดจากการพัฒนาการปฏิรูปตามแนวทางดังกล่าวด้วย พร้อมทั้งวิเคราะห์ผลกระทบทั้งทางบวกและลบเพื่อเป็นข้อมูลให้อธิบดีกรมราชทัณฑ์ในการประกอบการตัดสินใจหรือสั่งการให้เป็นไปตามนโยบายของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม

นอกจากนี้ ควรมีการประชาสัมพันธ์เพื่อสร้างความเข้าใจและเกิดการยอมรับจากสังคม แต่ต้องพึงระมัดระวังไม่ให้มีการดำเนินงานที่จะเป็นประเด็นทางสังคมหรือทางการเมืองที่จะนำไปสู่การวิพากษ์วิจารณ์ ทั้งนี้ การปฏิบัติต่อผู้ต้องขังต้องเป็นไปตามมาตรฐานในทุกเรือนจำ ซึ่งปัจจุบันกรมราชทัณฑ์ดำเนินการได้ดีขึ้นตามลำดับจากอดีตที่ผ่านมา และขอให้พยายามช่วยกันทำให้ดีขึ้นไปอีกเพื่อให้ประเทศไทยดียิ่งขึ้นในระดับสากล และด้วยสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงประธานาธิบดีของประเทศสหรัฐอเมริกาที่เป็นประเทศมหาอำนาจ ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อประเทศไทยอย่างแน่นอน เพราะฉะนั้น การดำเนินการในกระบวนการยุติธรรมตั้งแต่ตำรวจ อัยการ ศาล และราชทัณฑ์ ควรพึงระมัดระวังเพื่อไม่ให้เป็นเรื่องไขว่คว้าสำคัญในการถูกแทรกแซงจากต่างประเทศ ทั้งนี้ การดำเนินงานงานราชทัณฑ์ในเชิงรุกที่จะเป็นการตอบรับนโยบายการจัดระเบียบใหม่ของประเทศสหรัฐอเมริกา ๓ เรื่องสำคัญ คือ ระบบประชาธิปไตย หลักนิติธรรม และสิทธิมนุษยชน จึงขอให้กรมราชทัณฑ์นำประเด็นเหล่านี้ไปพิจารณาตามสมควรต่อไป

ผู้แทนเลขาธิการคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (นายภาณุวัฒน์ ทองสุข)

กล่าวว่า ขอชื่นชมนโยบายของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม และกรมราชทัณฑ์ในการดำเนินการขับเคลื่อนเรือนจำศูนย์ระหว่างการพิจารณาคดี (Hub) เนื่องจากคณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติได้ขับเคลื่อนในประเด็นดังกล่าวมาอย่างยาวนาน และตามที่ท่านชาติชายฯ ได้กล่าวไว้ว่า ตามมาตรา ๒๙ แห่งกฎหมายรัฐธรรมนูญ พ.ศ. ๒๕๖๐ ซึ่งเป็นสิทธิของผู้ต้องขังระหว่างการพิจารณาคดีที่ควรได้รับตามกระบวนการยุติธรรม อีกทั้ง คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติเคยได้เข้าไปดูการดำเนินการแยกปฏิบัติระหว่างผู้ต้องขังระหว่างการพิจารณาคดีกับนักโทษเด็ดขาดที่เรือนจำพิเศษมีนบุรี และเรือนจำพิเศษกรุงเทพมหานครพบว่า มีการปฏิบัติที่แตกต่างหลายๆ อย่าง ตามที่อธิบดีกรมราชทัณฑ์ได้กล่าวมา อาทิ การไว้ทรงผม การแต่งกายไปศาล และการใช้ชีวิตประจำวัน ทั้งนี้ คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติอยากให้การดำเนินการแยกปฏิบัติกับผู้ต้องขังระหว่างการพิจารณาคดีเป็นนโยบายที่ดำเนินการในทุกเรือนจำ

นอกจากนี้ มีข้อสังเกตในเรื่องการคัดค้านักโทษเด็ดขาด และผู้ต้องขังระหว่างอุทธรณ์ - ฎีกา ไปควบคุมตัวที่เรือนจำ/ทัณฑสถานแห่งอื่นตามประเภทและกำหนดโทษ โดยหากถูกย้ายไปอยู่ในเรือนจำกลุ่มจังหวัดเดียวอาจไม่กระทบต่อการเดินทางของญาติพี่น้องที่จะเข้าไปเยี่ยมหรือติดต่อในกรณีต่าง ๆ แต่ถ้าไปอยู่เรือนจำที่ไกลจากเรือนจำเดิมที่อยู่จะเป็นการสร้างภาระได้ ถึงแม้ว่าในปัจจุบันจะมีการเยี่ยมในรูปแบบออนไลน์แล้วด้วยก็ตาม แต่เนื่องด้วยปัจจุบันมีองค์กรอิสระหรือหน่วยงานตรวจสอบหลายแห่ง อาทิ ผู้ตรวจการแผ่นดิน กรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ ที่เข้ามาตรวจสอบการดำเนินการของกรมราชทัณฑ์ ดังนั้น จึงขอให้กรมราชทัณฑ์กำหนดหลักเกณฑ์ในการดำเนินการที่ชัดเจนก็จะสามารถตอบสนองได้

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม (พันตำรวจเอก ทวี สอดส่อง) ประธานกรรมการ กล่าวเสริมว่า การเยี่ยมญาติถือเป็นเรื่องสำคัญมาก เพราะกฎหมายรัฐธรรมนูญกำหนดไว้ว่าการบริหารราชการแผ่นดินห้ามเป็นภาระกับประชาชน ดังนั้น การย้ายนักโทษเด็ดขาดต้องหมุนเวียนอยู่ในพื้นที่ที่ไม่ไกลจากเดิม เพราะไม่ยากให้เกิดความเหลื่อมล้ำในการเดินทางไปเยี่ยมผู้ต้องขัง ทั้งนี้ อยากให้มีการประเมินผลการดำเนินงานการจัดเยี่ยมญาติเพื่อเป็นของขวัญปีใหม่ให้กับประชาชนในเรือนจำทั่วประเทศ และขอให้กรมราชทัณฑ์จัดทำของบประมาณประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๔ สำหรับการปรับปรุงเรือนจำศูนย์ระหว่างการพิจารณาคดีใน ๘ กลุ่มจังหวัดด้วย

กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิด้านทัณฑวิทยา (นายวิทยา สุริยะวงศ์) กล่าวเสริมว่า ขอเสนอให้กรมราชทัณฑ์ดำเนินการออกแผนปฏิบัติการ (Action Plan) ที่จะคัดค้านักโทษเด็ดขาดทุกวันใดของแต่ละเดือน ญาติผู้ต้องขังจะได้รู้และเตรียมการ สำหรับกรณีของผู้ต้องขังระหว่างอุทธรณ์ - ฎีกาอาจจะกำหนดระยะเวลาให้รอย้ายภายใน ๓๐ วันหลังสิ้นสุดระยะเวลาในการยื่นอุทธรณ์หรือไม่ เพราะหลังจากนั้นศาลอุทธรณ์จะไม่ขึ้นบัลลังก์พิจารณาแล้ว ศาลจะพิจารณาเพียงแค่เอกสาร สำหรับกรณีที่มีกำหนดโทษจำคุกสูงหรือประหารชีวิตอาจกำหนดให้สามารถย้ายได้ทันที โดยกรมราชทัณฑ์ควรออกคู่มือให้เป็นแนวทางปฏิบัติเดียวกัน

อธิบดีกรมราชทัณฑ์ (นายสหกรณ์ เพ็ชรนรินทร์) กรรมการและเลขานุการ กล่าวว่า กรมราชทัณฑ์ได้ดำเนินการประสานไปยังกองยุทธศาสตร์และแผนงาน สำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรมเกี่ยวกับในการจัดทำคำของบประมาณประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๔ สำหรับปรับปรุงเรือนจำศูนย์ระหว่างการพิจารณาคดีใน ๘ กลุ่มจังหวัดแล้ว และกรมราชทัณฑ์ขอรับข้อสังเกตและข้อเสนอแนะจากคณะกรรมการราชทัณฑ์ เพื่อไปกำหนดกรอบแนวทางและแผนปฏิบัติการ (Action Plan) ในการแยกการปฏิบัติระหว่างผู้ต้องขังระหว่างการพิจารณาคดีกับนักโทษเด็ดขาด รวมไปถึงการติดตามและประเมินผลการดำเนินการดังกล่าวต่อไป

มติที่ประชุม เห็นชอบการขับเคลื่อนเรือนจำศูนย์ระหว่างการพิจารณาคดี (Hub) อย่างเป็นรูปธรรม โดยมอบหมายให้กรมราชทัณฑ์รับข้อเสนอแนะจากคณะกรรมการราชทัณฑ์ไปดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้องต่อไป

๔.๒ การพัฒนาระบบติดตามดูแลช่วยเหลือหลังพ้นโทษ

อธิบดีกรมราชทัณฑ์ (นายสหการณ์ เพ็ชรนรินทร์) กรรมการและเลขานุการ รายงานให้ที่ประชุมทราบ ว่า ด้วยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมมีนโยบายในการดำเนินงานติดตามและให้การสงเคราะห์ช่วยเหลือผู้พ้นโทษ โดยให้ความช่วยเหลือด้านการมีงานทำ การส่งเสริมการได้รับการจ้างงาน การให้คำแนะนำ การให้คำปรึกษา การให้ได้รับทุนประกอบอาชีพ และการให้การสงเคราะห์ด้านต่าง ๆ ให้กับผู้พ้นโทษ อาทิ ค่าพาหนะกลับภูมิลำเนา ทุนการศึกษาบุตรผู้ต้องขัง ที่พักอาศัย ภายหลังพ้นโทษ การรักษาพยาบาล รวมถึงการประสานงานหน่วยงานเครือข่ายในการสนับสนุนการใช้ชีวิตหลังพ้นโทษ อีกทั้ง การติดตามดูแลช่วยเหลือหลังพ้นโทษเป็นเรื่องที่ทำภายในงานของกรมราชทัณฑ์ เนื่องจากปัจจุบันกรมราชทัณฑ์มีอัตราการกระทำผิดซ้ำของผู้ต้องขังที่ได้รับการปล่อยตัวโดยเฉลี่ย ภายใน ๑ ปี คิดเป็นร้อยละ ๑๔.๘๙ ภายใน ๒ ปี คิดเป็นร้อยละ ๒๔.๑๘ และภายใน ๓ ปี คิดเป็นร้อยละ ๓๐.๓ รวมถึงผู้ต้องขังที่พ้นโทษแล้วยังไม่มีโอกาสที่จะสร้างงานสร้างอาชีพได้ กรมราชทัณฑ์จึงได้จัดทำกรอบแนวทางการพัฒนาระบบติดตามดูแลช่วยเหลือหลังพ้นโทษเพื่อเสนอคณะกรรมการราชทัณฑ์พิจารณาให้ความเห็น โดยในวาระนี้ ขอให้ผู้อำนวยการกองพัฒนาพฤตินิสัย เป็นผู้นำเสนอในรายละเอียดต่อไป

ผู้อำนวยการกองพัฒนาพฤตินิสัย (นางสาววรศรา ศิริสุทธิเดชา) รายงาน ให้ที่ประชุมทราบ ว่า กรมราชทัณฑ์ได้จัดทำกรอบแนวทางการพัฒนาระบบติดตามดูแลช่วยเหลือหลังพ้นโทษเพื่อเสนอคณะกรรมการราชทัณฑ์พิจารณาให้ความเห็น ๓ ประเด็น ดังต่อไปนี้

ประเด็นที่ ๑ การจัดตั้งศูนย์ฟื้นฟูสภาพทางสังคม

ด้วยสถานการณ์ปัญหาอาชญากรรมในปัจจุบัน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมและอธิบดีกรมราชทัณฑ์จึงมีนโยบายให้จัดตั้งศูนย์ฟื้นฟูสภาพทางสังคม ณ เรือนจำและทัณฑสถานทุกแห่ง เพื่อเป็นสถานที่ทำการฟื้นฟูสภาพทางสังคมแก่ผู้ติดยาเสพติด หรือผู้ผ่านการบำบัดรักษา ในการติดตามดูแล ให้คำปรึกษา แนะนำ ให้ความช่วยเหลือ และสงเคราะห์แก่ผู้เข้ารับการบำบัดรักษา เพื่อให้ผู้เข้ารับการบำบัดรักษาได้รับการฟื้นฟูสภาพทางสังคม โดยได้รับบริการด้านสวัสดิการสังคม การสังคมสงเคราะห์ที่จำเป็นและเหมาะสม รวมทั้งช่วยเหลือสนับสนุนให้มีที่อยู่อาศัยเป็นการชั่วคราว เพื่อให้บุคคลดังกล่าวสามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้ โดยไม่กลับมากระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดอีก กรมราชทัณฑ์จึงได้มอบหมายให้ศูนย์ประสานงานและส่งเสริมการมีงานทำ (CARE : Center for Assistance to Reintegration and Employment) ซึ่งรับผิดชอบการดำเนินงานติดตามและให้การสงเคราะห์ช่วยเหลือผู้พ้นโทษ รวมถึงการประสานงานหน่วยงานเครือข่าย ในการสนับสนุนการใช้ชีวิตหลังพ้นโทษ ดำเนินงานตามภารกิจของศูนย์ฟื้นฟูสภาพทางสังคมด้วยแต่อย่างใดก็ดี เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปด้วยความเรียบร้อยและสอดคล้องกับประมวลกฎหมายยาเสพติด มาตรา ๑๑๘ จึงควรมีการยกระดับการดำเนินงานศูนย์ประสานงานและส่งเสริมการมีงานทำ เพื่อจัดทะเบียนเป็นศูนย์ฟื้นฟูสภาพทางสังคม โดยมีกลุ่มเป้าหมายเป็นผู้ต้องขังคดียาเสพติดที่ผ่านกระบวนการบำบัดให้มีอำนาจและหน้าที่ ดังนี้

(๑) ให้คำแนะนำ ปรึกษา และช่วยเหลือผู้ติดยาเสพติด หรือผู้ผ่านการบำบัดรักษา

(๒) ให้ความช่วยเหลือด้านสวัสดิการสังคม รวมทั้งการสนับสนุนผู้ติดยาเสพติด หรือผู้ผ่านการบำบัดรักษา ให้ได้มีที่อยู่อาศัยเป็นการชั่วคราว

/ (๓) ช่วยเหลือ...

(๓) ช่วยเหลือเกี่ยวกับอาชีพ การศึกษา เงินทุนสงเคราะห์ และให้การสงเคราะห์อื่น ๆ ที่จำเป็นต่อการดำรงชีพ แก่ผู้ติดยาเสพติดหรือผู้ผ่านการบำบัดรักษา

(๔) ส่งเสริมและสนับสนุนให้นายจ้างหรือสถานประกอบการรับผู้ติดยาเสพติดหรือผู้ผ่านการบำบัดรักษาเข้าทำงาน

(๕) ส่งเสริมให้ครอบครัวและชุมชนเข้ามา มีส่วนร่วมในการบำบัดรักษาและติดตาม ดูแล และช่วยเหลือผู้ติดยาเสพติดหรือ ผู้ผ่านการบำบัดรักษา

ทั้งนี้ กรมราชทัณฑ์ได้สั่งการให้เรือนจำ/ทัณฑสถาน ที่มีการดำเนินงานศูนย์ประสานงานและส่งเสริมการมีงานทำ จำนวน ๑๓๗ แห่ง จัดทำข้อมูลประกอบการยื่นจดทะเบียนขอจัดตั้งศูนย์ฟื้นฟูสภาพทางสังคม เพื่อรวบรวม และส่งต่อไปยังกระทรวงมหาดไทย โดยกรมราชทัณฑ์ได้รับเอกสารครบทุกแห่งแล้ว โดยเอกสารครบถ้วน ๙๓ แห่ง และมีที่ต้องส่งเอกสารเพิ่มเติม ๔๔ แห่ง นอกจากนี้ กรมราชทัณฑ์ได้จัดทำคำของบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๖๙ โครงการศูนย์ฟื้นฟูทางสังคม วงเงิน ๑๐๓,๐๖๐,๖๐๐ บาท เพื่อเตรียมสนับสนุน การดำเนินงานดังกล่าวด้วยแล้ว

ประเด็นที่ ๒ การสร้างเครือข่ายโดยใช้กลไกอาสาสมัครราชทัณฑ์

เนื่องด้วยกรมราชทัณฑ์มีภารกิจในการแก้ไขพัฒนาพฤตินิสัยและการติดตาม ภายหลังพ้นโทษ และการให้ความช่วยเหลือเพื่อให้ผู้พ้นโทษสามารถกลับเข้าสู่สังคม ซึ่งกรมราชทัณฑ์ เพียงหน่วยงานเดียวไม่สามารถดำเนินงานจนประสบความสำเร็จได้ หากขาดความร่วมมือจากหน่วยงาน เครือข่ายภาคสังคม ซึ่งมีบทบาทสำคัญต่อการให้โอกาสและสร้างการยอมรับผู้พ้นโทษ ดังนั้น รัฐมนตรีว่าการ กระทรวงยุติธรรมและอธิบดีกรมราชทัณฑ์ จึงมีนโยบายให้จัดตั้งอาสาสมัครราชทัณฑ์ เพื่อให้สังคมเข้ามา มีส่วนร่วมในการแก้ไขและการกลับคืนสู่สังคมของผู้ต้องขัง รวมถึงการให้ความช่วยเหลือผู้พ้นโทษ โดยกรมราชทัณฑ์ได้แจ้งนโยบายให้เรือนจำ/ทัณฑสถาน ดำเนินการจัดตั้งอาสาสมัครราชทัณฑ์ประจำ เรือนจำ/ทัณฑสถานเพื่อสนับสนุนภารกิจในการแก้ไขพัฒนาพฤตินิสัยและการติดตามภายหลังพ้นโทษ และสำรวจข้อมูลอาสาสมัครราชทัณฑ์ พร้อมทั้งอยู่ระหว่างการทบทวนการแก้ไขกฎหมายและระเบียบ ในการปฏิบัติงานและระเบียบที่เกี่ยวข้องกับค่าตอบแทนของอาสาสมัครราชทัณฑ์

ประเด็นที่ ๓ การทบทวนปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

กรมราชทัณฑ์ขอเสนอให้ดำเนินการทบทวนปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้อง ได้แก่

๑) การเพิ่มเติมแก้ไขกฎหมายให้กรมราชทัณฑ์มีภารกิจในการติดตามดูแล ช่วยเหลือสงเคราะห์หลังพ้นโทษ เนื่องด้วยการติดตามช่วยเหลือผู้พ้นโทษในประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายรองรับ ขณะที่ระบบการติดตามผู้ต้องขังภายหลังพ้นโทษในต่างประเทศมีกฎหมายรองรับในการติดตามช่วยเหลือ ผู้พ้นโทษ เช่น ประเทศฝรั่งเศส และประเทศญี่ปุ่น ที่มีการจัดตั้งหน่วยงานขึ้นเพื่อรองรับภารกิจดังกล่าว ทั้งกลุ่มที่ปล่อยตามปกติและปล่อยแบบมีเงื่อนไขการคุมประพฤติ โดยมีรูปแบบการช่วยเหลือที่เน้นการให้ที่พัก อาศัยชั่วคราว เสื้อผ้า ค่าพาหนะ การจัดหางาน และการให้คำปรึกษาแนะนำ และมีระยะเวลาการติดตาม ประมาณ ๑ ปีหลังได้รับการปล่อยตัวพ้นโทษจากเรือนจำ โดยสำหรับประเทศอาจพิจารณากำหนดเป็น ระบบบังคับในการติดตาม โดยมีการจำแนกตามระดับความเสี่ยงในการกลับไปกระทำผิดซ้ำ และมีระยะเวลา ในการติดตามอย่างน้อย ๑ ปี ทั้งนี้ควรกำหนดให้มีหน่วยงานในการติดตามเป็นการเฉพาะ รวมถึงควรทบทวนกฎหมาย /เพื่อ...

เพื่อเพิ่มขอบเขตอำนาจในการติดตามดูแลช่วยเหลือสงเคราะห์ผู้พลัดถิ่น เช่น กฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการ กรมราชทัณฑ์ กระทรวงยุติธรรม พ.ศ. ๒๕๖๑ และพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. ๒๕๖๐ เป็นต้น

๒) การเพิ่มเติมแก้ไขกฎหมายให้ภาคเอกชนที่ทำหน้าที่ดูแลช่วยเหลือผู้พลัดถิ่น กรมราชทัณฑ์ขอเสนอให้ดำเนินการทบทวนพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. ๒๕๖๐ ให้มีการส่งเสริมบทบาทขององค์กรเอกชนหรือองค์กรชุมชนในการพัฒนาและสงเคราะห์ผู้พลัดถิ่น โดยให้องค์กรเอกชนหรือองค์กรชุมชนที่มีกิจกรรมหรือผลงานเกี่ยวกับการพัฒนาและสงเคราะห์ผู้พลัดถิ่น และมีได้มีวัตถุประสงค์ในทางเมืองหรือมุ่งคำหาทำไรจากการประกอบกิจกรรมดังกล่าว มีสิทธิขอจดทะเบียนเป็นองค์กรเอกชนหรือองค์กรชุมชนด้านการพัฒนาและสงเคราะห์ผู้พลัดถิ่นต่อกระทรวงยุติธรรม และอาจกำหนดหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในกฎกระทรวงให้องค์กรเอกชนหรือองค์กรชุมชนที่ได้จดทะเบียน อาจได้รับเงินอุดหนุน ความช่วยเหลือหรือการสนับสนุนจากรัฐในการดำเนินการตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการให้เงินอุดหนุนความช่วยเหลือหรือสนับสนุนจากรัฐตามระเบียบที่รัฐมนตรีกำหนด เช่น มูลนิธิบ้านพระพร ได้รับบสนับสนุนตามระเบียบฯ โดยความเห็นชอบของกระทรวงการคลัง

นอกจากนี้ กรมราชทัณฑ์อยู่ระหว่างการยกร่างระเบียบกรมราชทัณฑ์ว่าด้วยเงินผลพลอยได้จากการดำเนินงานฝึกวิชาชีพผู้ต้องขัง (ฉบับที่ ๒) ให้ครอบคลุมถึงผู้พลัดถิ่น โดยจะกำหนดให้สามารถนำเงินผลพลอยได้ประเภทเงินทุนพัฒนาผลิตภัณฑ์ ร้อยละ ๖๐ ไปจ่ายเป็นค่าใช้จ่ายในการจัดสวัสดิการและการสงเคราะห์แก่ผู้ต้องขัง เช่น เงินทำขวัญของผู้ต้องขังซึ่งได้รับบาดเจ็บ เจ็บป่วย หรือตาย เนื่องจากการฝึกวิชาชีพ

ประเด็นอภิปราย

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม (พันตำรวจเอก ทวี สอดส่อง) ประธานกรรมการกล่าวว่า กรมราชทัณฑ์ปล่อยตัวผู้ต้องขังโดยประมาณ ๒๐๐,๐๐๐ คนต่อปี ต้องทำอะไรถึงให้มีกฎหมายรองรับนโยบายของรัฐบาลข้อ ๘ เรื่องการแก้ปัญหาอาชญากรรม ที่กำหนดว่าต้องมีระบบการติดตามดูแลช่วยเหลือผู้ติดยาเสพติดให้ไม่กลับสู่วงจรยาเสพติดอีก จึงอยากให้กรมราชทัณฑ์มีระบบติดตามการช่วยเหลือของผู้ต้องขังคดียาเสพติด รวมไปถึงการขอรับงบประมาณในการดำเนินการ เพื่อที่กรมราชทัณฑ์จะสามารถลดจำนวนผู้กระทำผิดซ้ำได้ และขอสอบถามว่าในปัจจุบันศูนย์ประสานงานและส่งเสริมการมีงานทำของกรมราชทัณฑ์ได้รับการจัดสรรงบประมาณหรือไม่

ผู้อำนวยการกองพัฒนาพฤตินิสัย (นางสาววิศรา ศิริสุทธิเดชา) กล่าวตอบว่าการดำเนินงานของศูนย์ประสานงานและส่งเสริมการมีงานทำ ไม่ได้มีงบประมาณสนับสนุน แต่ได้รับการสนับสนุนเรื่องทุนประกอบอาชีพในรูปแบบของมูลนิธิ

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม (พันตำรวจเอก ทวี สอดส่อง) ประธานกรรมการกล่าวว่า ขอให้กรมราชทัณฑ์นำกฎหมายมาเป็นตัวตั้งเพื่อยกระดับการติดตามและการฟื้นฟู เช่น การศึกษา การฝึกวิชาชีพ รวมถึงหาที่ดินทำกินให้หากสามารถทำได้ เพื่อให้ผู้ต้องขังที่พ้นโทษไปแล้วจะไม่กลับมากระทำผิดซ้ำ และจะต้องเร่งขอรับการจัดสรรงบประมาณหรือประสานของงบประมาณจากสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ ทั้งนี้ ขอให้ผู้อำนวยการกองพัฒนาพฤตินิสัยรายงานที่มาและความสำคัญของศูนย์ประสานงานและส่งเสริมการมีงานทำของกรมราชทัณฑ์ให้ที่ประชุมทราบ

/ผู้อำนวยการ...

ผู้อำนวยการกองพัฒนาที่ดิน (นางสาววรศรา ศิริสุทธิเดชา) รายงานให้ที่ประชุมทราบว่า สืบเนื่องจากประชาชนมีข้อคำถามถึงกรมราชทัณฑ์ในเรื่องผู้ต้องขังที่พ้นโทษแล้ว และกลับมาก่อเหตุหรือกลับมากระทำความผิดซ้ำอีก กรมราชทัณฑ์จึงมีแนวทางการจัดตั้งศูนย์ประสานงานและส่งเสริมการมีงานทำ หรือที่เรียกว่าศูนย์ CARE ขึ้น เพื่อใช้ในการเชื่อมโยงผู้ต้องขังที่ใกล้พ้นโทษกับหน่วยงานภายนอกหรือสถานประกอบการ เพื่อใช้ในการฝึกอาชีพและส่งเสริมการมีงานทำ ผู้ต้องขังจึงสามารถวางแผนการประกอบอาชีพหลังพ้นโทษได้ อีกทั้งยังให้คำแนะนำ คำปรึกษา และทุนในการนำไปประกอบอาชีพไม่เกิน ๒๐,๐๐๐ บาท ต่อคน โดยมีกลุ่มเป้าหมายรวมไปถึงเครือญาติของผู้ต้องขังด้วย เช่น การให้ทุนการศึกษา แก่บุตรของผู้ต้องขัง การให้คำปรึกษาด้านการมีงานทำ ทั้งนี้ ศูนย์ CARE มีข้อจำกัดในการดำเนินงาน คือ เจ้าหน้าที่ไม่เพียงพอ และงบประมาณของมูลนิธิมีอยู่อย่างจำกัด จึงไม่สามารถดูแลผู้เข้าใช้บริการได้ครอบคลุม

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม (พันตำรวจเอก ทวี สอดส่อง) ประธานกรรมการกล่าวว่า หากกรมราชทัณฑ์สามารถแก้ไขข้อของ ศูนย์ CARE เพื่อให้สอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาล เช่น ศูนย์ฟื้นฟูสภาพทางสังคม เราจึงสามารถใช้กฎหมายที่มีอยู่แล้วให้เกิดประโยชน์ รวมถึงสามารถดำเนินงานในส่วนที่เกี่ยวข้องต่อไปได้ และสำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติมีงบประมาณให้กรมราชทัณฑ์ตามภารกิจจำนวน ๒๕ บาท ต่อผู้ต้องขัง ๑ คน รวมถึงการของบประมาณด้านบูรณาการป้องกันปราบปราม และแก้ไขปัญหาอาชญากรรมจะทำให้ราชทัณฑ์สามารถนำงบประมาณดังกล่าวไปใช้ประโยชน์ได้ นอกจากนี้ จากสถิติการกระทำความผิดซ้ำของผู้ต้องขังของกรมราชทัณฑ์คิดเป็นร้อยละ ๑๔ ในขณะที่กรมคุมประพฤติมีอัตราการกระทำความผิดซ้ำเพียงร้อยละ ๙ ทั้งนี้ ผู้ต้องขังหลังพ้นโทษแล้วอาจไม่สามารถปรับตัวกับสังคมได้ จึงต้องนำข้อมูลมาวิเคราะห์ว่า การให้ชุมชนดูแลผู้กระทำความผิดนั้นมีข้อดีหรือข้อเสียอย่างไร รวมถึงการเตรียมการให้ผู้ต้องขังมีเงินทุนเพื่อนำไปประกอบอาชีพภายหลังพ้นโทษนั้นสามารถเพิ่มขึ้นให้เป็น ๑๐๐,๐๐๐ บาทต่อคนสามารถดำเนินการได้หรือไม่

อธิบดีกรมราชทัณฑ์ (นายสหการณ์ เพ็ชรนรินทร์) กรรมการและเลขานุการกล่าวเสริมว่า มูลนิธิบ้านพระพรที่เข้ามาช่วยเหลือดูแลผู้พ้นโทษใช้งบประมาณจากการรับบริจาค ซึ่งไม่เพียงพอต่อภารกิจ โดยหากสามารถแก้ไขกฎหมายเพื่อจัดสรรงบประมาณให้มูลนิธิได้จะสามารถสร้างหน่วยงานที่เข้มแข็งในการติดตามและฟื้นฟูทางสังคมของผู้ต้องโทษได้

ผู้แทนปลัดกระทรวงมหาดไทย (นายชำนาญวิทย์ เตรัตน์) กรรมการ ให้ความเห็นว่าตามนิยามในพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. ๒๕๖๐ ผู้ต้องขัง หมายถึง นักโทษเด็ดขาด คนต้องขัง และคนฝาก ซึ่งสามารถจำแนกออกเป็นสามกลุ่มหลัก ได้แก่ นักโทษเด็ดขาด ซึ่งศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดแล้ว ผู้ต้องขังระหว่างการสอบสวนโดยพนักงานสอบสวนหรือพนักงานอัยการ และผู้ต้องขังระหว่างการพิจารณาคดี โดยปัจจุบันผู้ต้องขังทั้งสามกลุ่มยังถูกควบคุมภายในสถานที่เดียวกัน ซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อกระบวนการยุติธรรมและแนวทางการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของผู้ต้องขัง ทั้งนี้ ควรมีการพิจารณาปรับปรุงมาตรการแยกการคุมขังให้เหมาะสมกับลักษณะของคดี โดยเฉพาะในกรณีที่เกี่ยวข้องกับอาชญากรรมร้ายแรงและคดีที่มีได้มีลักษณะร้ายแรง ที่ควรมีแนวทางการควบคุมที่แตกต่างกันเพื่อลดภาระของเรือนจำและป้องกันการปะปนของผู้ต้องขังต่างประเภท

/นอกจากนี้...

นอกจากนี้ การบำบัดฟื้นฟูและการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยภายหลังการพ้นโทษ ผู้ต้องขังสามารถแบ่งออกเป็นสองกลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่ได้รับอิสรภาพโดยสมบูรณ์ และกลุ่มที่ได้รับการปล่อยตัวแบบมีเงื่อนไข ซึ่งยังต้องอยู่ภายใต้การควบคุมของเจ้าหน้าที่คุมประพฤติ โดยถึงแม้ว่าการส่งเสริมการศึกษาและการฝึกอาชีพให้แก่ผู้พ้นโทษเป็นสิ่งจำเป็น แต่ควรกำหนดบทบาทและภารกิจของแต่ละหน่วยงานให้ชัดเจน โดยกรมราชทัณฑ์ดูแลเฉพาะในส่วนของการควบคุมตัวและการบำบัดฟื้นฟูภายในเรือนจำ ส่วนการฝึกอาชีพและการดูแลหลังพ้นโทษควรเป็นบทบาทของกระทรวงและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเพื่อให้เกิดการบูรณาการที่เหมาะสม อีกทั้งข้อจำกัดในการใช้ชื่อศูนย์ฟื้นฟูสภาพทางสังคม จะทำให้กลุ่มเป้าหมายต้องเป็นผู้ต้องขังคดีอาชญากรรมที่ผ่านกระบวนการบำบัดแล้วเท่านั้น ซึ่งข้อมูลนี้ กระทรวงสาธารณสุขเป็นผู้จัดเก็บ ขณะที่งบประมาณในการดำเนินการจะต้องขอรับการจัดสรรแบบบูรณาการโดยมีสำนักงาน คณะกรรมการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดเป็นเจ้าภาพ รวมถึงยังไม่สามารถบังคับผู้ต้องขังหรือผู้ต้องขังที่พ้นโทษไปแล้ว หรือกลุ่มผู้ต้องขังที่กรมราชทัณฑ์ต้องการให้ความช่วยเหลือ แต่ตัวผู้ต้องขังไม่ประสงค์ขอรับความช่วยเหลือให้เข้ามาใช้บริการศูนย์ฟื้นฟูนี้ได้ จึงเป็นเรื่องสำคัญที่ต้องหาวิธีการดำเนินการติดตามกลุ่มผู้ต้องขังดังกล่าว เพื่อไม่ให้กลับมากระทำความผิดซ้ำ ซึ่งจะเห็นได้ว่ากระบวนการบำบัดฟื้นฟูผู้ต้องขังและผู้พ้นโทษมีหลายหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น กระทรวงมหาดไทย กระทรวงสาธารณสุข จึงควรมีกลไกที่ชัดเจนในการประสานและบูรณาการงานร่วมกันระหว่างหน่วยงานเพื่อลดอุปสรรคในการดำเนินงานและเพิ่มประสิทธิภาพในการฟื้นฟูและติดตามผล อีกทั้ง ควรมีการจัดตั้งอาสาสมัครที่ไม่ซ้ำซ้อนกันในแต่ละหน่วยงาน เพื่อป้องกันความซ้ำซ้อนในการบริหารงบประมาณและการดำเนินงาน โดยการกำหนดบทบาทหน้าที่ของอาสาสมัครให้ชัดเจน และมีการบูรณาการภารกิจร่วมกันของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

ผู้แทนปลัดกระทรวงแรงงาน (นายสมาสร์ ปัทมสุคนธ์) กรรมการ ให้ความเห็นว่า กรมพัฒนาฝีมือแรงงาน และกรมการจัดหางาน กระทรวงแรงงาน มีความร่วมมือกับกรมราชทัณฑ์ ในการส่งเสริมการจ้างงานและพัฒนาทักษะแรงงาน อย่างไรก็ตาม จากข้อมูลในปี พ.ศ. ๒๕๖๗ พบว่า จำนวนผู้ได้รับการบรรจุงานยังอยู่ในระดับต่ำ โดยสามารถบรรจุงานได้ประมาณ ๕๑๐ คน ซึ่งถือว่ายังไม่เพียงพอ เนื่องจากการดำเนินงานยังมุ่งเน้นไปที่สถานประกอบการเป็นหลัก อีกทั้งผู้พ้นโทษจำนวนมากมีความประสงค์ที่จะประกอบอาชีพอิสระมากกว่าการเป็นลูกจ้าง ทั้งนี้ กรมพัฒนาฝีมือแรงงานมีบทบาทในการสนับสนุนด้านการฝึกอบรมเพื่อเตรียมความพร้อมให้แก่ผู้พ้นโทษ และพบว่าเมื่อผู้พ้นโทษออกจากเรือนจำแล้ว ไม่สามารถบังคับให้เข้ารับการฝึกอบรมตามที่กำหนดได้ โดยแนวทางที่สามารถช่วยแก้ไขปัญหานี้ คือ การจัดอบรมพัฒนาทักษะให้แล้วเสร็จก่อนที่ผู้ต้องขังจะพ้นโทษ โดยถึงแม้จะมีการดำเนินการอยู่แล้วแต่ยังอยู่ในวงจำกัด หากสามารถขยายการฝึกอบรมให้ครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายได้มากขึ้นจะช่วยให้ผู้พ้นโทษมีทักษะวิชาชีพติดตัว และสามารถนำไปประกอบอาชีพได้ทันทีหลังจากพ้นโทษ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ทั้งต่อบุคคลและสังคมโดยรวม

กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิด้านนิติศาสตร์ (รองศาสตราจารย์ พันตำรวจโท เกษมศานต์ โชติชาครพันธุ์) เสนอว่า ตามที่ท่านประธานมีแนวคิดในการเปิดโอกาสให้เรือนจำเป็นพื้นที่สำหรับสร้างความปลอดภัยและความมั่นคงให้กับสังคม รวมถึงเป็นสถานที่สำหรับการเตรียมความพร้อมในการเริ่มต้นชีวิตใหม่โดยให้ความสำคัญกับการศึกษาและการพัฒนาองค์ความรู้ จึงขอเสนอแนวคิดให้นำวิสาหกิจเพื่อสังคม (Social Enterprise) มาใช้ในการส่งเสริมการพัฒนาผู้ต้องขังและผู้พ้นโทษ ทั้งนี้เคยหารือกรมราชทัณฑ์เกี่ยวกับ

แนวคิดดังกล่าวในเบื้องต้นแล้ว เนื่องจากเคยมีประสบการณ์การทำวิจัยในเรื่องนี้ อีกทั้งในช่วงระยะเวลาที่ผ่านมาแนวคิดเกี่ยวกับผลตอบแทนทางสังคมจากการลงทุน (Social Return on Investment : SROI) ได้รับความสนใจจากบริษัทจดทะเบียนในตลาดหลักทรัพย์มากขึ้น หากสามารถบูรณาการแนวคิดทั้งสองเข้าด้วยกัน อาจเป็นแนวทางที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาระบบฟื้นฟูผู้ต้องขังและผู้พ้นโทษ โดยกรมราชทัณฑ์ อาจพิจารณาจัดประชุมเป็นคณะย่อยเพื่อศึกษาความเป็นไปได้ในการประยุกต์ใช้แนวคิดดังกล่าวข้างต้น เข้ากับกรอบแนวทางการพัฒนาระบบติดตามดูแลช่วยเหลือหลังพ้นโทษทั้ง ๓ ประเด็น เพื่อให้เกิดการพัฒนาอย่างเป็นรูปธรรมและเกิดประโยชน์สูงสุดต่อสังคม

กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิด้านอาชีวศึกษา (พลตำรวจตรี สมชาติ สว่างเนตร)

เสนอว่า ขอให้กรมราชทัณฑ์พิจารณาการพัฒนาระบบฐานข้อมูลที่เกี่ยวข้อง โดยมีการสร้างระบบฐานข้อมูลของกรมราชทัณฑ์ที่ครอบคลุมข้อมูลเกี่ยวกับการรับตัวผู้ต้องขัง การพ้นโทษ รวมถึงการติดตามผลการกระทำผิดซ้ำ และวิธีการที่สามารถเชื่อมโยงข้อมูลกับหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งอาจจะรวมถึงโครงการที่เกี่ยวข้อง หรือการเชื่อมโยงกับหน่วยงานภาครัฐหรือเอกชนที่มีบทบาทในการฟื้นฟูและช่วยเหลือผู้พ้นโทษ เพื่อให้การจัดการและติดตามผลเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม (พันตำรวจเอก ทวี สอดส่อง) ประธานกรรมการ

กล่าวเสริมว่า หลายกระทรวงของรัฐได้พัฒนาการเก็บข้อมูลเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ (Portfolio) และเก็บไว้ในระบบคลาวด์ (Cloud) ซึ่งเป็นการลงทุนที่มีค่าใช้จ่ายสูง โดยท่านนายกรัฐมนตรีมีความเห็นว่าควรรวมระบบคลาวด์กลางของรัฐให้มีการจัดเก็บข้อมูลร่วมกันในระบบเพื่อให้เป็นการใช้งบประมาณอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ หากสามารถดำเนินการขึ้นทะเบียนทักษะการทำงานของผู้ต้องขังและผู้พ้นโทษที่มีความสามารถในการฝึกอบรมทักษะต่าง ๆ ซึ่งสามารถนำไปใช้ในการประกอบอาชีพ ไว้ในระบบคลาวด์กลางของรัฐได้ จะเป็นการรับรองคุณภาพและช่วยให้สามารถติดตามผลการฝึกอบรมได้อีกด้วย

กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิด้านจิตวิทยา (ศาสตราจารย์อรรณพ ดุ้ยคำภีร์) กล่าวเสริมว่า

การดูแลและสนับสนุนผู้พ้นโทษหลังการปล่อยตัวจากเรือนจำยังคงเป็นประเด็นที่ต้องการความเข้าใจ แม้ว่าจะมีการเตรียมการสำหรับการปล่อยตัวผู้ต้องขัง แต่เมื่อพวกเขาก้าวออกจากเรือนจำแล้ว การสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องยังไม่เพียงพอ หากมีการจัดตั้งกลุ่มหรือเครือข่ายร่วมมือจากทั้งภาครัฐและเอกชน สำหรับการดูแลผู้พ้นโทษจะช่วยให้สามารถติดตามและประคับประคองผู้พ้นโทษได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยไม่เพียงแต่ให้ความช่วยเหลือแต่ยังสามารถกำกับดูแลได้อย่างใกล้ชิด ซึ่งจะช่วยให้ปรับตัวเป็นพลเมืองดีได้ จึงเห็นด้วยกับท่านเกษมศานต์ฯ ในการจัดประชุมคณะย่อยเพื่อศึกษาและประเมินการช่วยเหลือผู้พ้นโทษอย่างรอบด้าน โดยการนำเทคนิคและองค์ความรู้จากศาสตร์ต่าง ๆ เช่น People Science หรือ People Health มาประยุกต์ใช้เพื่อช่วยเสริมสร้างประสิทธิภาพในการดูแลผู้พ้นโทษ เช่น แนวทาง Circles of Support and Accountability (CoSA) ที่ประเทศแคนาดาใช้โดยเป็นการสนับสนุนจากกลุ่มอาสาสมัครและเครือข่ายร่วมระหว่างภาครัฐและภาคประชาสังคมในการช่วยเหลือผู้กระทำผิดทางเพศที่มีความเสี่ยงสูงในการกลับมากระทำผิดซ้ำ ซึ่งมีต้นทุนน้อยแต่สามารถนำมาปรับใช้ได้เหมาะสมกับบริบทของประเทศไทย ซึ่งการพัฒนาและประยุกต์ใช้วิธีการเหล่านี้จะเป็นการสร้างการช่วยให้ผู้พ้นโทษสามารถกลับคืนสู่สังคมได้อย่างมีประสิทธิภาพ

/รัฐมนตรี...

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม (พันตำรวจเอก ทวี สอดส่อง) ประธานกรรมการ กล่าวเสริมว่า อาจเริ่มจากการพักการลงโทษ ซึ่งผู้ต้องขังยังคงมีโทษอยู่ แต่ได้รับการปล่อยตัวออกไปจากเรือนจำโดยต้องปฏิบัติตามเงื่อนไขที่กำหนด ซึ่งการพักการลงโทษมีข้อกำหนดในการควบคุมและดูแลผู้ต้องขังภายนอกเรือนจำ โดยอาจใช้มาตรการเช่น การติดอุปกรณ์อิเล็กทรอนิกส์ติดตามตัว (EM) เพื่อติดตามและควบคุมพฤติกรรม ซึ่งจะเป็นการประเมินความเสี่ยงและการสนับสนุนให้ผู้ต้องขังสามารถกลับตัวและไม่กลับไปกระทำผิดซ้ำ หากผู้ต้องขังมีโทษเหลือระยะสั้น เช่น ๑ ปี หรือ ๓ ปี การพักการลงโทษสามารถใช้เป็นเครื่องมือในการช่วยเหลือ โดยสามารถกำหนดเงื่อนไขที่ชัดเจนในการควบคุมพฤติกรรมและติดตามผลการปฏิบัติตามข้อกำหนด เพื่อให้การพักโทษมีประสิทธิภาพในการปรับพฤติกรรมได้

กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิด้านพันพิทยา (นายวิทยา สุริยะวงศ์) กล่าวว่า กระบวนการจัดการผู้ต้องขังในประเทศไทยมีความท้าทายอีกหลายด้าน โดยเฉพาะการจัดการข้อมูลและการประสานงานระหว่างหน่วยงานต่าง ๆ เช่น ตำรวจ อัยการ ศาล และเรือนจำ โดยปัจจุบันผู้พ้นโทษถือเป็นพลเมืองธรรมดาที่มีสิทธิและเสรีภาพ แต่ยังคงมีการควบคุมดูแลในบางกรณี เช่น การดูแลหลังพ้นโทษที่อยู่ภายใต้การดูแลของกระทรวงแรงงาน กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ หรือหน่วยงานอื่น ๆ ซึ่งมีการกึ่งในการช่วยผู้พ้นโทษให้สามารถกลับคืนสู่สังคมได้

สำหรับระบบการดูแลผู้พ้นโทษยังมีปัญหาด้านการเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างหน่วยงานและการส่งต่อข้อมูลระหว่างการดำเนินงานต่าง ๆ เช่น การเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยและการติดตามหลังพ้นโทษ ซึ่งถือเป็นปัญหาที่สำคัญ โดยเฉพาะการบันทึกข้อมูลผู้ต้องขังที่ยังไม่เป็นมาตรฐาน การใช้ข้อมูลแบบกระจายทำให้เกิดปัญหาการจัดการที่ไม่เป็นระบบ อีกทั้งในส่วนของการจัดการข้อมูลผู้ต้องขังควรมีการพัฒนาฐานข้อมูลกลางที่สามารถติดตามสถานะของผู้ต้องขังและผู้พ้นโทษได้อย่างมีประสิทธิภาพ รวมทั้งการบันทึกข้อมูลส่วนบุคคลและประวัติการกระทำผิดเพื่อให้หน่วยงานต่าง ๆ สามารถบูรณาการร่วมกันได้อย่างราบรื่น และขอเสนอให้มีการใช้หมายเลขประจำตัวผู้ต้องขังที่เป็นเอกลักษณ์ (Unique) เพื่อให้ง่ายต่อการติดตามและการจัดการข้อมูลในระยะยาว จึงขอสอบถามกรมราชทัณฑ์ถึงรายละเอียดการดำเนินการเกี่ยวกับระบบฐานข้อมูลของผู้ต้องขังในปัจจุบัน

รองอธิบดีกรมราชทัณฑ์ (นายชาญ วชิรเดช) รายงานให้ที่ประชุมทราบว่า ปัจจุบัน กรมราชทัณฑ์มีระบบฐานข้อมูลที่สามารถเก็บข้อมูลผู้ต้องขังได้มากกว่า ๓ ล้านคน โดยสามารถค้นหาประวัติผู้ต้องขังได้ด้วยเลข ๑๓ หลัก พร้อมรูปภาพและรายละเอียดต่าง ๆ อีกทั้งยังเชื่อมโยงข้อมูลกับหน่วยงานต่าง ๆ เช่น ศาล อัยการ ตำรวจ ซึ่งช่วยให้การประสานงานและการบริหารจัดการข้อมูลมีความสะดวกรวดเร็วมากยิ่งขึ้น โดยการพัฒนาระบบฐานข้อมูลนี้ทำให้กรมราชทัณฑ์สามารถจัดการข้อมูลของผู้ต้องขังได้อย่างมีประสิทธิภาพและสามารถตอบสนองความต้องการของหน่วยงานภายนอกได้อย่างครบถ้วน

กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิด้านพันพิทยา (นายวิทยา สุริยะวงศ์) ให้ความเห็นว่า กรมราชทัณฑ์มีหน้าที่หลักที่ต้องดำเนินการในหลายด้าน อาทิ การแยกประเภทเรือนจำ การฝึกอาชีพและการฟื้นฟูผู้ต้องขัง แต่กรมราชทัณฑ์มีข้อจำกัดด้านทรัพยากรทั้งด้านงบประมาณและบุคลากร ส่งผลให้การดำเนินงานตามภารกิจในปัจจุบันยังไม่สามารถดำเนินการได้อย่างเต็มประสิทธิภาพ

/ดังนั้น...

ดังนั้น เพื่อให้การติดตามและช่วยเหลือผู้พ้นโทษเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ เห็นควรให้กระทรวงยุติธรรมเป็นผู้รับผิดชอบหลัก โดยให้พิจารณาจัดตั้งหน่วยงานเฉพาะที่มีอำนาจหน้าที่ชัดเจนในการดูแลและติดตามผู้พ้นโทษ เพราะถึงแม้ว่ากรมราชทัณฑ์จะได้จัดตั้งศูนย์ให้คำปรึกษาทำหน้าที่เสมือนครูแนะแนวสำหรับผู้พ้นโทษที่ต้องการความช่วยเหลือ แต่การดำเนินงานยังอยู่ในระดับที่จำกัด รวมถึงสภาพแวดล้อมภายในเรือนจำและภายนอกเรือนจำมีความแตกต่างกัน แม้ว่าจะมีการเตรียมความพร้อมภายในเรือนจำ แต่เมื่อผู้พ้นโทษออกมาสู่สังคมจริงอาจเผชิญปัญหาที่ไม่สามารถคาดการณ์ ซึ่งอาจส่งผลให้เกิดความล้มเหลวในการดำเนินชีวิตได้ นอกจากนี้ สำนักงานส่งเสริมสัมมาชีพและผลิทดัณฑ์เพื่อการพัฒนาพฤตินิสัย (สมภพ.) กระทรวงยุติธรรม ได้เคยดำเนินการติดตามและช่วยเหลือผู้พ้นโทษ รวมทั้งศึกษาและพัฒนาแนวทางที่เกี่ยวข้องไว้เรียบร้อยแล้ว โดยหากที่ประชุมเห็นชอบสามารถนำข้อมูลไปพิจารณาและดำเนินการต่อได้ เนื่องจากแนวทางการดำเนินงานโดย สมภพ. ไม่มีข้อจำกัดหรืออุปสรรคในการติดตามผู้พ้นโทษ

ผู้แทนปลัดกระทรวงศึกษาธิการ (นายโกวิท คูพะเนียด) กรรมการ เห็นว่าการกำหนดแนวทางการพัฒนาระบบติดตามและช่วยเหลือผู้พ้นโทษภายหลังการปล่อยตัว สามารถดำเนินการได้เนื่องจากอยู่ในขอบเขตอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการตามพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. ๒๕๖๐ มาตรา ๑๒ วรรค ๔ ที่กำหนดให้คณะกรรมการมีหน้าที่กำหนดนโยบาย แนวทาง และมาตรการต่างๆ ซึ่งรวมถึงมาตรการในการดูแลและช่วยเหลือผู้พ้นโทษ เพื่อป้องกันมิให้กลับไปกระทำผิดซ้ำ

กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิด้านอื่นที่เป็นประโยชน์ต่อการราชทัณฑ์ (พันตำรวจเอก สุชาติ วงศ์อนันต์ชัย) เสนอความเห็นว่าการดูแลผู้พ้นโทษไม่ใช่เรื่องใหม่ แต่เป็นภารกิจที่ต้องมีการพัฒนาให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น ขอเสนอให้ใช้คำว่า ‘ติดต่อและช่วยเหลือ’ แทนคำว่า ‘ติดตาม’ เนื่องจากผู้พ้นโทษได้รับอิสรภาพแล้ว คำว่า ‘ติดตาม’ อาจสื่อความหมายในเชิงควบคุมมากกว่าการฟื้นฟู ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดแนวทางการดำเนินงานที่เหมาะสม ควรมีการจำแนกลักษณะผู้ต้องชังก่อนเข้าโปรแกรมการติดตามช่วยเหลือฟื้นฟู แบ่งออกเป็น ๓ กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มที่ ๑ เป็นผู้ที่มีทักษะอาชีพ มีฐานะทางเศรษฐกิจดี หรือมีโอกาสประกอบอาชีพได้ โดยไม่ต้องการความช่วยเหลือเพิ่มเติม เช่น อดีตข้าราชการ อาจารย์ แพทย์ วิศวกร เป็นต้น กลุ่มที่ ๒ ต้องได้รับการฝึกอาชีพ การแนะแนว และการจัดหางานก่อนปล่อยตัว ต้องมีการประสานกับหน่วยงานภายนอกเพื่อให้ความช่วยเหลือด้านการประกอบอาชีพ และกลุ่มที่ ๓ เป็นผู้ที่มีโอกาสกระทำผิดซ้ำสูง และไม่ต้องการความช่วยเหลือจากหน่วยงานใด ดังนั้น กรมราชทัณฑ์จึงจำเป็นต้องกำหนดแนวทางสำหรับผู้ต้องชังก่อกลุ่มต่าง ๆ ให้ชัดเจน และก่อนการปล่อยตัวผู้ต้องชงควรมีการพิจารณาและการประเมินที่ชัดเจน ซึ่งปัจจุบันยังไม่มีระบบที่สามารถวัดระดับความเสี่ยงของผู้ต้องชงได้อย่างเป็นรูปธรรม โดยที่ผ่านมามีกรมราชทัณฑ์เคยมีการใช้แบบทดสอบทางจิตวิทยาเพื่อประเมินแนวโน้มพฤติกรรมและความเป็นไปได้ในการกระทำผิดซ้ำ หรือที่เรียกว่าแบบทดสอบความเป็นอาชญากร (Criminal Mind) ซึ่งเป็นแนวทางที่ควรพิจารณานำกลับมาทบทวนและพัฒนาให้เหมาะสมกับบริบทในปัจจุบัน

/นอกจากนี้...

นอกจากนี้ การให้ทุนผู้ต้องขังพ้นโทษ ๑๐๐,๐๐๐ บาท สามารถดำเนินการได้ โดยการส่งเสริมให้ผู้ต้องขังได้รับการพัฒนาอย่างจริงจัง ถ้าหากต้องการให้ผู้ต้องขังมีเงินออม ๑๐๐,๐๐๐ บาทต่อไป จำเป็นต้องมีรายได้เฉลี่ยประมาณ ๒๙๐ บาทต่อวัน ซึ่งปัจจุบันงานฝึกอาชีพในเรือนจำยังไม่สามารถสร้างรายได้ในระดับดังกล่าวได้ ทั้งนี้ แนวทางการพัฒนาอาชีพในเรือนจำจึงต้องคำนึงถึงความต้องการของตลาดแรงงาน เช่น กรมราชทัณฑ์เคยดำเนินโครงการความร่วมมือกับภาคเอกชนในการฝึกอบรมและส่งเสริมอาชีพ ด้านศูนย์บริการตอบรับทางโทรศัพท์ (Call Center) ภายในเรือนจำ ทำให้ผู้ต้องขังมีรายได้ระหว่างต้องโทษ และเป็นการพัฒนาทักษะที่สามารถนำไปต่อยอดเป็นอาชีพได้ทันทีหลังพ้นโทษ ซึ่งโครงการดังกล่าว ได้รับผลตอบรับเป็นอย่างดีและสร้างรายได้แก่ผู้ต้องขัง

ผู้แทนปลัดกระทรวงมหาดไทย (นายชำนาญวิทย์ เตรัตน์) กรรมการ ให้ความเห็นเพิ่มเติมว่า การจำแนกลักษณะผู้ต้องขังควรมีกระบวนการสัมภาษณ์ผู้ต้องขังเพื่อประเมินสาเหตุของการกระทำผิด รวมถึงจำแนกผู้ต้องขังตามระดับศักยภาพในการพัฒนา โดยจะสามารถแบ่งออกเป็น กลุ่มที่สามารถพัฒนาได้ทันที กลุ่มที่ต้องใช้เวลาในการพัฒนา และกลุ่มที่ไม่สามารถพัฒนาได้ เช่น ผู้ต้องขังที่มีปัญหาทางสุขภาพจิต หรือผู้ที่ไม่สามารถประกอบอาชีพได้ ซึ่งการดำเนินงานดังกล่าวควรอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของกรมราชทัณฑ์ ที่มีอำนาจในการกำหนดแนวทางการพัฒนาให้เหมาะสมกับแต่ละกลุ่ม โดยอาจดำเนินการภายในเรือนจำ หรือสถานที่ที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ควรมีฐานข้อมูลที่สามารถเชื่อมโยงไปยังหน่วยงานภายนอกที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้การส่งต่อข้อมูล การเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยตัวมีการแจ้งข้อมูลที่เป็นแก่นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องล่วงหน้า เช่น ความต้องการด้านอาชีพ แหล่งทุนสนับสนุน หรือสถานที่ที่ผู้พ้นโทษประสงค์จะไปประกอบอาชีพ เพื่อให้เกิดการบูรณาการกับหน่วยงานต่าง ๆ และการช่วยเหลือและพัฒนาภายหลังพ้นโทษเป็นไปอย่างต่อเนื่อง เพื่อลดปัญหาการปรับตัวและเพิ่มโอกาสในการคืนคนดีสู่สังคม

กรรมการผู้ทรงคุณวุฒิด้านทัศนวิทยา (นายวิทยา สุริยะวงศ์) กล่าวว่า กรมราชทัณฑ์มีหน้าที่ในการจัดระบบเรือนจำตามที่บัญญัติไว้ในพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ พ.ศ. ๒๕๖๐ ซึ่งรวมถึงการจำแนกประเภทและชั้นของเรือนจำ เพื่อให้การบริหารงานมีประสิทธิภาพ โดยปัจจุบันเรือนจำแต่ละแห่ง มีโครงสร้างพื้นฐานและการฝึกวิชาชีพที่แตกต่างกัน ดังนั้น การแก้ไขปัญหาดังกล่าว กรมราชทัณฑ์ควรวางแผนการจัดการผู้ต้องขังให้เหมาะสมกับทรัพยากรและโครงสร้างพื้นฐานของแต่ละพื้นที่ เช่น เรือนจำในจังหวัดระยอง ควรมุ่งเน้นกิจกรรมด้านเกษตรกรรม เรือนจำในจังหวัดสมุทรปราการ ควรมุ่งเน้นกิจกรรมด้านอุตสาหกรรม เรือนจำในจังหวัดชลบุรี ควรดำเนินกิจกรรมที่สอดคล้องกับศักยภาพของพื้นที่ ถ้าหากสามารถกำหนดแผนงาน และจัดผู้ต้องขังให้อยู่ในเรือนจำตามประเภทหรือชั้นของเรือนจำที่เหมาะสมแล้ว จะสามารถดำเนินการได้อย่างเป็นระบบ และสามารถกำหนดสถานที่ฝึกอาชีพที่เหมาะสม และสามารถเตรียมการให้ผู้ต้องขังสะสมเงินทุน เพื่อเตรียมไว้นำไปใช้ภายหลังปล่อยตัวได้ ทั้งนี้ หากมีการดำเนินการตามแนวทางดังกล่าว จะช่วยให้ระบบบริหารจัดการผู้ต้องขังเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ทำให้ผู้ต้องขังสามารถเข้าถึงโครงการฝึกอาชีพที่ตรงกับความสามารถและความต้องการของตลาดแรงงาน รวมถึงการให้การศึกษา การเตรียมความพร้อมก่อนปล่อย ซึ่งจะช่วยลดอัตราการกระทำผิดซ้ำได้โดยกฎหมายราชทัณฑ์ได้กำหนดแนวทางดังกล่าวไว้อย่างชัดเจนแล้ว

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม (พันตำรวจเอก ทวี สอดส่อง) ประธานกรรมการ กล่าวว่า เห็นด้วยกับทุกข้อสังเกตและข้อเสนอแนะของคณะกรรมการราชทัณฑ์ทุกท่าน และให้กรมราชทัณฑ์ ดำเนินการจัดประชุมคณะย่อยเพื่อศึกษาและพัฒนาแบบติดตามดูแลช่วยเหลือหลังพ้นโทษอย่างรอบด้าน พร้อมทั้งศึกษาเพิ่มเติมจากข้อสังเกตและข้อเสนอแนะของคณะกรรมการราชทัณฑ์ โดยให้เรียนเชิญ รองศาสตราจารย์ พันตำรวจโท เกษมศานต์ฯ และศาสตราจารย์อรัญญาฯ ร่วมให้คำแนะนำและให้นำข้อมูลผลการประชุมที่ได้กลับมาหารือในการประชุมคณะกรรมการราชทัณฑ์ครั้งถัดไป

อธิบดีกรมราชทัณฑ์ (นายสหการณ์ เพ็ชรนรินทร์) กรรมการและเลขานุการ กล่าวสรุปมติที่ประชุมว่า กรมราชทัณฑ์มีภารกิจสำคัญในการทำให้เรือนจำเป็นหน่วยงานที่ส่งเสริม ความปลอดภัยของสังคม ควบคู่ไปกับการพัฒนาผู้ต้องขังให้สามารถกลับคืนสู่สังคมอย่างมีคุณภาพหลังพ้นโทษ โดยเป้าหมายหลักของการประชุมในครั้งนี้ คือ การบริหารจัดการผู้ต้องขังอย่างเป็นระบบ ตั้งแต่การจำแนกประเภท การจัดชั้นเรือนจำ ตลอดจนการเตรียมความพร้อมและการติดตามช่วยเหลือผู้พ้นโทษ ซึ่งเป็นเรื่องเร่งด่วน ที่ไม่สามารถล่าช้าได้ โดยพบปัญหาสำคัญว่าการดูแลและติดตามผู้พ้นโทษยังขาดกลไกและทรัพยากรที่เพียงพอ ซึ่งจำเป็นต้องได้รับการแจ้งและส่งต่อไปยังหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมไปถึงการบูรณาการความร่วมมือ ระหว่างหน่วยงานภาครัฐยังคงเป็นอุปสรรคด้วยข้อจำกัดด้านวัฒนธรรมองค์กรและข้อจำกัดด้านทรัพยากร และเนื่องจากการกลับมากระทำผิดซ้ำส่งผลกระทบต่อระดับชุมชนถึงรัฐบาล โดยกรมราชทัณฑ์เป็นหน่วยงานแรก ที่โดนสังคมตำหนิ ดังนั้น กรมราชทัณฑ์จึงต้องดำเนินการให้มีระบบที่สามารถรองรับการดูแลช่วยเหลือ ผู้พ้นโทษได้อย่างเป็นรูปธรรม ด้วยการสร้างกลไกที่สามารถดำเนินการได้ในทางปฏิบัติ มีทรัพยากรรองรับ และมีการบริหารจัดการที่ดีถึงจะเกิดผลสัมฤทธิ์ รวมถึงใช้เครือข่ายทั้งภาครัฐ ภาคประชาชนและจิตอาสา เข้ามาสนับสนุนเพื่อป้องกันการกระทำผิดซ้ำและการตั้งคำถามของสังคม ทั้งนี้ กรมราชทัณฑ์จะนำข้อสังเกต และข้อเสนอแนะของคณะกรรมการราชทัณฑ์ไปขับเคลื่อนงานเพื่อให้การดำเนินงานมีประสิทธิภาพต่อไป

มติที่ประชุม เห็นชอบกรอบแนวทางการพัฒนาระบบติดตามดูแลช่วยเหลือหลังพ้นโทษ และมอบหมายให้กรมราชทัณฑ์รับข้อเสนอแนะจากคณะกรรมการราชทัณฑ์ทุกท่านไปดำเนินการในส่วนที่เกี่ยวข้อง และให้จัดประชุมคณะทำงานย่อยเพื่อศึกษาและพัฒนาแบบติดตามดูแลช่วยเหลือหลังพ้นโทษอย่างรอบด้าน พร้อมทั้งนำเสนอผลในการประชุมคราวถัดไป

ระเบียบวาระที่ ๕ เรื่องอื่น ๆ (ถ้ามี)

อธิบดีกรมราชทัณฑ์ (นายสหการณ์ เพ็ชรนรินทร์) กรรมการและเลขานุการ กล่าวว่า กรมราชทัณฑ์ขอเสนอให้มีการจัดประชุมคณะกรรมการราชทัณฑ์ครั้งถัดไปในช่วงเดือนมีนาคม ๒๕๖๘ และอาจพิจารณาใช้สถานที่การประชุมเป็นเรือนจำเพื่อให้คณะกรรมการราชทัณฑ์ได้เห็นภาพรวม ในการปฏิบัติงานของกรมราชทัณฑ์ โดยกำหนดให้ช่วงเช้าเป็นการศึกษาดูงานในเรือนจำ และช่วงบ่าย เป็นการประชุมคณะกรรมการราชทัณฑ์

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม (พันตำรวจเอก ทวี สอดส่อง) ประธานกรรมการ
กล่าวว่า เห็นด้วยกับการจัดประชุมคณะกรรมการราชทัณฑ์ที่เรือนจำ และขอให้กรมราชทัณฑ์เชิญหน่วยงาน
ในกระบวนการยุติธรรมในพื้นที่เข้าร่วมประชุมด้วย

มติที่ประชุม รับทราบ

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม (พันตำรวจเอก ทวี สอดส่อง) ประธานกรรมการ
กล่าวขอบคุณคณะกรรมการราชทัณฑ์ทุกท่าน

เลิกประชุมเวลา ๑๔.๐๐ น.

(นายเมธาพร นาคชน)

นักวิเคราะห์นโยบายและแผนปฏิบัติการ

ผู้จัดรายงานการประชุม

(นางสาวณธรา รุติธราดล)

นักวิเคราะห์นโยบายและแผนชำนาญการพิเศษ

ผู้จัดรายงานการประชุม

(นางสาวปฐมาวดี ปัทมโรจน์)

ผู้อำนวยการกองยุทธศาสตร์และแผนงาน

ผู้ตรวจรายงานการประชุม